

Research and Development Newsletter

เอกสารข่าวงานวิจัยและพัฒนา

ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๘๒ ประจำเดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

▶ งานวิจัยและพัฒนา ▶

เรื่อง... การวิจัยและพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม

เรื่อง... การศึกษาแนวทางเพื่อจัดทำสมุดปกขาว
ด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย : กรณีศึกษา
จากประสบการณ์ของประเทศญี่ปุ่น

▶ บทความที่น่าสนใจ ▶

เรื่อง... ประชาธิปไตย ๓๖๐ องศา : มุมมองเชิง
กฎหมาย

เรื่อง... แรงงานต่างด้าวชาวพม่าและความรุนแรง
ปัญหาแรงงานพม่าและมายาคติความเป็น
ชาติไทย

▶ สารความรู้ ▶ **คุณภาพชีวิตการทำงาน**

▶ แวดวงนักวิจัย ▶ **รศ.ดร.สุเทพ เชาวลิต**

▶ เรียนรู้กับวิจัย ▶ **ตัวแปร ประเภทตัวแปร และ
ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร**

▶ รอบรู้นอกสภา ▶ **การมีส่วนร่วมในการบริหาร
จัดการทรัพยากรน้ำ**

▶ ปิดท้ายวิจัย ▶ **วันออกพรรษา**

เป็นศูนย์ข้อมูลแห่งการเรียนรู้ ยึดหลักธรรมาภิบาล วิชาการนำสมัย

จิตใจให้บริการ สนับสนุนสถาบันกษัตริย์

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ สำนักส่งเสริมวิชาการราชบัณฑิตยสถาน

LIART

เอกสารข่าววารงานวิจัยและพัฒนา

Research and Development Newsletter

ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๘๖

ประจำเดือน ตุลาคม ๒๕๕๒

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร ด้านการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ให้แก่บุคคลในวงงานรัฐสภา อันเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานด้านนิติบัญญัติ

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ถนนประดิพัทธ์ เขตพญาไท

กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๖๗ - ๘

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๖๒

ที่ปรึกษา

นายจรูญ พันธุ์เปื้อง

รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

นางวิจิตรา วัชรภรณ์

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

บรรณาธิการบริหาร

นางสาวจิรพรรณ กาญจนอุดม

ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

กองบรรณาธิการ

นางสาวอุษา

โมชิตตระกุล

นางสิวพร

สุขเอียด

นางสาวพจนา

ธีรภรณ์

นางสาวนารีลักษณ์

ศิริวรรณ

นายจันทมร

สีหาบุญดี

นายสิริสุร

กระแสรุ่งอรุณ

นางสาวปิยะวรรณ

ปานโต

นางสาววิมลลักษณ์

ศานติธรรม

นางสาวปรียวรรณ

สุวรรณสุนัย

นางสาวอัญชลี

จวงจันทร์

บรรณาธิการ

นางสาวอัญชลี

จวงจันทร์

ผู้จัดทำ

นางสาวธณัฐดา

หาเรือนศรี

นางณัฐชานันท์

หนูทองอินทร์

ฝ่ายเผยแพร่

นางภัคกัญญา

มากทองไทร

LIART

★ บทบรรณาธิการ ★

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา ประจำเดือนตุลาคมฉบับนี้ ขอนำเสนองานวิจัยและพัฒนาที่เป็นประโยชน์และก่อให้เกิดองค์ความรู้ในด้านการวิจัยและพัฒนา เรื่อง **การวิจัยและพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม** เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปพัฒนาตัวบ่งชี้ด้านคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับสังคมไทย และตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ในด้านความเที่ยงตรง ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเชื่อถือได้ นอกจากนี้ยังมีบทความที่น่าสนใจ เรื่อง **ประชาธิปไตย ๓๖๐ องศา : มุมมองเชิงกฎหมาย** ซึ่งหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ การเมืองไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตยเป็นการเมืองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน แต่ในความเป็นจริงพบว่า สังคมไทยในปัจจุบันการเมืองไทยยังไม่เป็นประชาธิปไตยที่เต็มใบ เพราะประชาชนยังไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าที่ควร นอกจากนั้นการเมืองไทยยังเปรียบเสมือนต้นไม้ที่กำลังผลัดใบแทนใบเก่าที่กำลังร่วงโรย แต่ในความเป็นจริงแล้วต้นไม้นั้นก็คือต้นไม้ต้นเดิม เจกเช่นการเมืองที่ผลัดเปลี่ยนกันขึ้นมาใช้อำนาจและหมุนเวียนกันอยู่ในสภาวะแห่งอำนาจ ส่วนรอบรู้นอกสภา จะกล่าวถึง **การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ** ซึ่งพบว่า ความสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้เสียได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบ มีความสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำได้จริง และเป็นไปตามเป้าหมาย รวมทั้งเกิดความเข้าใจในสภาพปัญหา และผลกระทบที่บั่นทอนคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้างเครือข่ายอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม และปิดท้ายวิจัย ประจำเดือนตุลาคมนี้ จะกล่าวถึง **วันออกพรรษา** วันสำคัญทางพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทย ซึ่งเป็นวันที่ทำให้พุทธศาสนิกชนรำลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย และร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีที่ดีงามไว้ให้อยู่คู่กับสังคมไทย และดำรงไว้ซึ่งประเพณีอันดีงามทางพระพุทธศาสนา

กองบรรณาธิการ

LIIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

สารบัญ

หน้า

งานวิจัยและพัฒนา

เรื่อง การวิจัยและพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม
เรียบเรียงโดย สิริสรุ กระแสร์สุนทร ๑

เรื่อง การศึกษาแนวทางเพื่อจัดทำสมุดปกขาวด้านสิ่งแวดล้อม
ของประเทศไทย : กรณีศึกษาจากประสบการณ์ของประเทศญี่ปุ่น
เรียบเรียงโดย วิมลรักษ์ ศานติธรรม ๖

บทความที่น่าสนใจ

เรื่อง ประชาธิปไตย ๓๖๐ องศา : มุมมองเชิงกฎหมาย
ปิยะวรรณ ปานโต ๑๑

เรื่อง แรงงานต่างด้าวชาวพม่าและความรุนแรง ปัญหาแรงงานพม่า
และมายาคติความเป็นชาติไทย
ปริยวรรณ สุวรรณสุนัย ๑๔

สาระน่ารู้

คุณภาพชีวิตการทำงาน
นารีลักษณ์ ศิริวรรณ ๒๓

เรียนรู้กับวิจัย

ตัวแปร ประเภทตัวแปร และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร
อัญชลี จวงจันทร์ ๒๖

พบปะนักวิจัย

รศ.ดร.สุเทพ เชาวลิตร
อัญชลี จวงจันทร์ ๓๕

รอบรู้นอกสภา

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
จันทมร สีหาบุญลี ๔๐

ปิดท้ายวิจัย

วันออกพรรษา
บรรณาธิการ ๔๓

LIIRT

การวิจัยและพัฒนาตัวบ่งชี้ คุณธรรมจริยธรรม

วิจัยโดย นางลักษณ วัชรชัย และคณะ

สืบเนื่องจากฉบับเดือนกันยายนที่ได้นำเสนอโครงการวิจัย เรื่อง การสำรวจและสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ คุณธรรมจริยธรรมไปแล้วนั้น ฉบับนี้ขอนำเสนอโครงการวิจัยอีกโครงการหนึ่ง ซึ่งเป็นโครงการวิจัยต่อเนื่องจากโครงการที่แล้ว โดยคณะผู้วิจัยในครั้งนี้นำโดยศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.นางลักษณ วัชรชัย ดร.ศัจมาจ ฃ วิเชียร และคุณชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ โดยมีรายละเอียดของโครงการวิจัยดังต่อไปนี้

ในการพัฒนาประเทศนั้น การพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ฉะนั้นเพื่อให้การพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม

เป็นไปตามวิสัยทัศน์ และเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในอนาคต ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ ได้สนับสนุนโครงการวิจัย เรื่อง “ตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรม : การพัฒนาและพัฒนาการ” โดยได้แบ่งย่อยเป็น ๔ โครงการ คือ ๑) โครงการสำรวจและสังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรม ๒) โครงการวิจัยและพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม ๓) โครงการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคุณธรรม จริยธรรมของคนไทย และ ๔) โครงการนำร่องการใช้ประโยชน์ ตัวบ่งชี้ คุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา สำหรับโครงการวิจัยนี้เป็นโครงการที่ ๒ ใน ๔ ของชุดโครงการวิจัย โดยมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับสังคมไทย และตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นตามหลักวิชาการวัดและหลักวิชาการพัฒนาตัวบ่งชี้ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในเชิงปฏิบัติสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปช่วยในการวางแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต่อการพัฒนา และการติดตามเฝ้าระวังคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยแต่ละกลุ่มสาขาวิชาชีพในสังคมไทย สามารถสะท้อนคุณธรรมจริยธรรมของคนไทย ช่วยสร้างความตระหนักถึงคุณธรรมจริยธรรมที่ขาดพร่องในสังคมไทย สำหรับประโยชน์ในเชิงวิชาการ ได้รูปแบบและวิธีการดำเนินการวิจัยในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม การตรวจสอบความไว และความไม่แน่นอนของตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ที่จำเป็นสำหรับการสร้างชุดตัวบ่งชี้ตามหลักวิชาการ ซึ่งนักวิชาการ นิสิต นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการวิจัยและพัฒนาตัวบ่งชี้อื่น ๆ ต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับสังคมไทย และตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นในด้านความเที่ยง (Reliability) ความตรง (Validity) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความเป็นประโยชน์ (Utility) ความเหมาะสม (Appropriateness) และความเชื่อถือได้ (Credibility)
๒. เพื่อวิเคราะห์ความไว (Sensitivity) และความไม่แน่นอน (Uncertainty) ของตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมเมื่อใช้แหล่งข้อมูลและวิธีการรวมคะแนนตัวบ่งชี้ที่แตกต่างกัน
๓. เพื่อสำรวจสภาพคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนในสังคมไทยตามตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับสังคมไทย และการตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ในการวิจัยครั้งนี้จึงครอบคลุมตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่เป็นผลการวิจัยในโครงการที่ ๑ รวม ๑๔ ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความเป็นอิสระ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ความมีวินัย ความอดทน จันทะ ความขยันหมั่นเพียร ความประหยัด ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีสติสัมปชัญญะ ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ความสามัคคี ความเป็นกัลยาณมิตร และความกตัญญูกตเวที

วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การกำหนดวัตถุประสงค์และคำถามวิจัย เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม ที่กำหนดล่วงหน้าว่าจะนำตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ประโยชน์ในเรื่องอะไร และอย่างไร
๒. การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง นำผลการสำรวจสังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย มาวิเคราะห์จัดแยกหมวดหมู่ และนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมทั้งตัวบ่งชี้หลักและตัวบ่งชี้อย่อย
๓. การพัฒนาเครื่องมือวิจัย ใช้นิยามเชิงทฤษฎีของตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่ได้จากการวิจัยโครงการที่ ๑ มาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ยกร่างแบบสอบถาม จากนั้นได้นำเข้าที่ประชุมระดมความคิดเห็นจากนักวิจัยในโครงการย่อยทั้ง ๔ โครงการ เพื่อปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามและนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป
๔. การสุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการสร้างเครื่องมือวัด การทดลองใช้และการปรับปรุงเครื่องมือ ตลอดจนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การกำหนดกลุ่มประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ประชากร คือ ประชาชนชาวไทยทั่วประเทศ และดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากทุกภูมิภาคของประเทศไทย รวม ๔ ภาค ได้กลุ่มตัวอย่างจากภาคเหนือ ๖ จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๖ จังหวัด ภาคกลาง ๗ จังหวัด และภาคใต้ ๖ จังหวัด รวมจำนวน ๒๕ จังหวัด

กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๑๓,๗๒๔ คน จาก ๑๓ กลุ่มสาขาวิชาชีพ ได้แก่ ๑) กรรมการ/ลูกจ้าง ๒) ครู อาจารย์ ๓) ทนาย/ผู้พิพากษา ๔) นักการเมือง ๕) ทหาร/ตำรวจ ๖) นักธุรกิจ/พ่อค้าแม่ค้า ๗) นักบัญชี ๘) นักเรียน/นักศึกษา ๙) พระสงฆ์/ผู้นำศาสนา ๑๐) นักวิจัย ๑๑) สื่อมวลชน ๑๒) แพทย์/พยาบาล ๑๓) วิศวกร/สถาปนิก ดำเนินการแจกแบบสอบถามในระหว่างวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๙ - ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ได้แบบสอบถามกลับคืน ๑๒,๙๔๑ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๒๗ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

๕. การวิเคราะห์ข้อมูล นำแบบสอบถามที่รวบรวมมาได้วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้

ผลการศึกษาวิจัย

๑. ผลการตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้ ใน ๖ ด้าน ได้ผลดังนี้

๑.๑ ความเที่ยง (Reliability) ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม ทั้ง ๑๔ ตัว โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) พบว่า ทุกตัวบ่งชี้มีความเที่ยงอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าสัมประสิทธิ์ระหว่าง .๒๐๒ - .๖๙๑) โดยตัวบ่งชี้ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานมีค่าสัมประสิทธิ์สูงสุด

๑.๒ ความตรง (Validity) พบว่าโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบของตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม ทั้ง ๑๔ ตัวบ่งชี้มีความตรงเชิงโครงสร้างในระดับดีมาก

๑.๓ ความเป็นไปได้ (Feasibility) พบว่าตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้วัดหรือรวบรวมข้อมูลได้จริงค่อนข้างสูง

๑.๔ ความเป็นประโยชน์ (Utility) ความเป็นประโยชน์ของตัวบ่งชี้หรือคุณสมบัติของตัวบ่งชี้ให้สารสนเทศตรงตามความต้องการในการนำไปใช้ประโยชน์อื่น ๆ ได้ สังเกตได้จากการพิจารณากิจกรรมที่ต่อเนื่อง หรือการนำตัวบ่งชี้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง

๑.๕ ความเหมาะสม (Appropriateness) พบว่าตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมมีความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย โดยตัวบ่งชี้ทั้งหมดได้จากการสังเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ผ่านการพิจารณาและการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ และจากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของตัวบ่งชี้ของประชาชน ผลการดำเนินการดังกล่าวเป็นหลักฐานที่สะท้อนให้เห็นความเหมาะสมของตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้น

๑.๖ ความเชื่อถือได้ (Credibility) คุณสมบัติของตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นให้สารสนเทศตามความเป็นจริง เชื่อถือได้ และเป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้อง

๒. ผลการวิเคราะห์ความไม่แน่นอนและความไวของตัวบ่งชี้

จากผลการวิเคราะห์ความไม่แน่นอนและความไว พบว่า ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการแทนค่าข้อมูลสูญหาย การคัดเลือกตัวบ่งชี้ย่อย การกำหนดน้ำหนัก

ตัวบ่งชี้ย่อย และวิธีการรวมคะแนนตัวบ่งชี้ แสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่มีความแรงต่อการพัฒนาตัวบ่งชี้ดังกล่าวค่อนข้างสูง สอดคล้องกับหลักการวัดผลที่ดีที่ต้องการการวัดที่มีความเที่ยงสูง และให้ความสำคัญกับน้ำหนักของตัวบ่งชี้ย่อยแตกต่างกันตามหลักฐานเชิงประจักษ์หรือผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

๓. สภาพคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนในสังคมไทย

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศชาย และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๕๖ และ ๔๔ มีภูมิลำเนากระจายอยู่ในทั้ง ๔ ภาค โดยมีภูมิลำเนาในภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๕, ๒๕.๓, ๒๔.๒ และ ๒๒.๙ ตามลำดับ มีอายุอยู่ระหว่าง ๓๑ – ๕๐ ปี รองลงมา ๒๑ – ๓๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๓ และ ๒๗.๕ สำหรับการศึกษาร้อยละส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาคือต่ำกว่าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๗ และ ๒๖.๘ และกลุ่มตัวอย่างยังกระจายอยู่ในทุกกลุ่มอาชีพทั้ง ๑๓ กลุ่มอาชีพ โดยมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินว่าตนเองมีความเป็นอิสระ ความมีวินัย ความอดทน ความกตัญญูกตเวที และความขยันหมั่นเพียรในระดับปานกลางค่อนข้างสูง มีฉันทะในระดับต่ำค่อนข้างปานกลาง ความมีสติสัมปชัญญะในระดับปานกลาง และการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ความประหยัด ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ความสามัคคี ความเป็นกัลยาณมิตรในระดับสูง โดยกลุ่มตัวอย่างประเมินเพื่อนร่วมอาชีพ และเพื่อนร่วมชาติมีระดับคุณธรรมจริยธรรมในระดับที่ใกล้เคียงกัน ยกเว้นด้านความซื่อสัตย์ที่กลุ่มตัวอย่างประเมินตนเองในระดับสูง ขณะที่ประเมินให้เพื่อนร่วมอาชีพ และเพื่อนร่วมชาติอยู่ในระดับต่ำค่อนข้างปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมของคนไทยระหว่างกลุ่มที่มีลักษณะต่างกัน พบว่า คะแนนและลำดับของคุณธรรมจริยธรรมรวมทั้ง ๑๔ ด้านของเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุสูงกว่า ๖๐ ปี มีคะแนนคุณธรรมจริยธรรมสูงสุด รองลงมาคือกลุ่มอายุ ๓๑ – ๕๐ ปี จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีคะแนนคุณธรรมจริยธรรมสูงสุด รองลงมาคือผู้สำเร็จการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม/อาชีพ พบว่า ครู อาจารย์ มีคะแนนคุณธรรมจริยธรรมรวมสูงสุด รองลงมาคือ ทหาร/ตำรวจ และสื่อมวลชน เมื่อจำแนกตามจังหวัด พบว่า กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดลำพูนมีคะแนนคุณธรรมจริยธรรมสูงสุด รองลงมาคือ ปทุมธานี และนครราชสีมา เมื่อจำแนกตามภาค พบว่ากลุ่มตัวอย่างในภาคกลางมีคะแนนคุณธรรมจริยธรรมสูงสุด รองลงมาคือ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และยังพบอีกว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนคุณธรรมจริยธรรมด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุด รองลงมา คือ การมีสติสัมปชัญญะ และความกัลยาณมิตร ส่วนด้านที่มีคะแนนคุณธรรมจริยธรรมต่ำสุด คือ ด้านฉันทะ รองลงมาคือ ความซื่อสัตย์ และความมีวินัย

และยังพบอีกว่าการมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นคุณธรรมจริยธรรมที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามี ความสำคัญเป็นลำดับแรกต่อกลุ่ม/อาชีพต่าง ๆ มากที่สุด รองลงมาคือความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์

สุจริต และความมีวินัย ในขณะที่ความรับผิดชอบเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีค่าสำคัญ เป็นลำดับที่ ๒ ต่อกลุ่ม/อาชีพต่าง ๆ มากที่สุด รองลงมา คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นกัลยาณมิตร และความกตัญญูกตเวทิต

สำหรับกลุ่มอาชีพ แพทย์/พยาบาล เป็นกลุ่มอาชีพที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีระดับคุณธรรม จริยธรรมที่สำคัญเป็นลำดับแรกสูงสุด (ในด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน) รองลงมาคือกลุ่มพระ (ใน ด้านความมีวินัย) และทนาย/ผู้พิพากษา (ในด้านความยุติธรรม) ตามลำดับ และกลุ่มอาชีพ แพทย์/ พยาบาล ยังเป็นกลุ่มอาชีพที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีค่าสำคัญเป็นลำดับที่ ๒ สูงที่สุด (ในด้านความ รับผิดชอบ) รองลงมา คือ กลุ่มวิศวกร (ในด้านความรับผิดชอบ) และพระ (ในด้านความเป็น กัลยาณมิตร) แต่ในทางกลับกันพบว่า อาชีพนักการเมือง เป็นกลุ่มอาชีพที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าระดับ คุณธรรมจริยธรรมต่ำสุด (ในด้านความซื่อสัตย์) รองลงมาคือ กรรมการ (ในด้านความอดทน) และ นักเรียน (ในด้านความขยันหมั่นเพียร) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

๑. ควรมีการใช้ประโยชน์ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมและเครื่องมือวัดดังกล่าวในการศึกษาเฝ้า ระวัง และติดตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคุณธรรมจริยธรรม โดยอาจขยายกรอบเวลาในการติดตามให้ กว้าง เป็นทุก ๖ เดือน หรือ ๑ ปี

๒. การนำผลการวิจัยเกี่ยวกับลำดับความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมไปใช้ในการพิจารณา ประกอบการจัดการรณรงค์ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการพิจารณาจัดโครงการเพื่อ รณรงค์ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเหล่านั้น

๓. ผลการวิจัยพบว่ากลุ่ม/อาชีพบางกลุ่ม อาทิ นักการเมือง กรรมการ นักเรียน เป็นกลุ่ม/ อาชีพที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีระดับคุณธรรมจริยธรรมสำหรับกลุ่ม/อาชีพนี้นต่ำ เป็นสารสนเทศให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและสนับสนุนคุณธรรมจริยธรรม จัดกลุ่มคนที่น่าจะเป็น “กลุ่มเสี่ยง” หรือกลุ่มที่ต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างเร่งด่วนได้ชัดเจน

เรียบเรียงโดย สิทธิพร กระแสร์สุนทร

เอกสารอ้างอิง

นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ. การวิจัย และพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรม. บริษัทพริกหวาน กราฟฟิค จำกัด, ๒๕๕๑.

LIART

การศึกษาแนวทางเพื่อจัดทำสมุดปกขาวด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย กรณีศึกษาจากประสบการณ์ของประเทศญี่ปุ่น

วิจัยโดย...ดร.วิบูลย์ แซ่มชื่น และคณะ

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรปและสหรัฐอเมริกา เมื่อมีความประสงค์จะรายงานสภาพความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และสถานการณ์ทั่วไปแก่สาธารณชนได้จัดทำเอกสารที่เรียกกันว่า “สมุดปกขาว” สำหรับการดำเนินการดังกล่าว สำหรับในทวีปเอเชียภายหลัง

การเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประเทศญี่ปุ่น เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ซึ่งการแก้ไขปัญหาก็ต้องทราบสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่แท้จริง จึงได้มีการรวบรวมเอกสาร ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สถิติต่าง ๆ และจัดทำเป็นรายงานทางเศรษฐกิจออกสู่สาธารณะซึ่งถือได้ว่าเป็นสมุดปกขาวฉบับแรก ส่วนสมุดปกขาวด้านสิ่งแวดล้อมนั้น กระทรวงสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำด้วยการรวบรวมสถานการณ์ทางด้านสิ่งแวดล้อม มาตรฐาน แนวนโยบายและผลการดำเนินงานทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยจัดทำเป็นรายงานประจำปี เพื่อเสนอต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อสาธารณะ

สำหรับประเทศไทยมีรายงานทางวิชาการในลักษณะที่คล้ายคลึงกับสมุดปกขาวของประเทศญี่ปุ่นเกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ เมื่อกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ชื่อในขณะนั้น) ได้จัดทำรายงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทยขึ้นเป็นฉบับแรก นอกจากนั้นยังมีการจัดทำรายงานที่มีลักษณะคล้ายสมุดปกขาวจากหน่วยงานภาครัฐอีกหลายฉบับแต่ไม่ได้แพร่หลายมากนัก สำหรับการรายงานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยนั้น นอกจากตามที่พระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๓ (๓) ได้กำหนดให้ “คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ” เสนอรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อประโยชน์ในการใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ จัดทำนโยบายและวางแผน และในมาตรา ๕๓(๙) ได้กำหนดให้ “คณะกรรมการควบคุมมลพิษ” จัดทำรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์มลพิษเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติปีละหนึ่งครั้ง เพื่อเผยแพร่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยในรอบปี หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น เช่น กรุงเทพมหานคร และหน่วยงานของเอกชน เช่น สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ก็ได้มีการจัดทำรายงานด้านสิ่งแวดล้อมออกเผยแพร่ต่อสาธารณะเช่นกัน

ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาและหาแนวทางให้การเผยแพร่ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยเป็นไปอย่างมีเอกภาพ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการจัดทำสมุดปกขาวด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย
๒. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดหน่วยงานเจ้าภาพในการจัดทำรายงาน
๓. เพื่อเป็นหลักฐานข้อมูลและแนวทางวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ
๔. เพื่อเป็นแนวทางเผยแพร่ข้อมูลสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของประเทศต่อประชาชนทั่วไป

วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาจากเอกสารทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ เช่น รายงานของประเทศต่าง ๆ ซึ่งคณะผู้ศึกษาวิจัยได้ร่วมกันศึกษาให้เกิดความเข้าใจ คัดเลือกและวิเคราะห์ พร้อมทั้งได้จัดการประชุมและเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ข้อมูลเพิ่มเติมและแสดงความคิดเห็น จากนั้นจึงดำเนินการประมวลข้อมูลทั้งหมดและเรียบเรียง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประกอบด้วย เนื้อหาและสาระ แนวคิด และแนวทางการจัดทำรายงานต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้รับทราบถึงการจัดทำรายงานสถานการณ์หรือคุณภาพสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยโดยหน่วยงานต่าง ๆ
๒. ได้รับทราบถึงการจัดทำสมุดปกขาวด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่น
๓. ได้รับทราบถึงแนวทางการจัดทำสมุดปกขาวรายงานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เป็นการเปรียบเทียบระหว่างการจัดทำรายงานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยกับการจัดทำรายงานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่น เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันของรายงานทั้ง ๒ ประเทศ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

รายงานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย มีการจัดทำและพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณะ โดยหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชน ได้จัดทำในลักษณะรายงานประจำปี และรายงานเฉพาะกิจเป็นครั้งคราวเพื่อประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานหรือผลการศึกษาวิจัยของหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ และเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติต่าง ๆ ทางสิ่งแวดล้อม รูปแบบของรายงานในแต่ละปี ได้แก่ ฉบับปี ๒๕๔๕, ๒๕๔๖ และ ๒๕๔๗ รวม ๓ ฉบับ มีความแตกต่างกันตามสถานการณ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบ่งการศึกษาและวิเคราะห์รายงาน

สถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม ออกเป็น ๒ ภาค โดยภาคแรก เป็นการเสนอรูปแบบและเนื้อหาในลักษณะสรุปใจความสั้น ๆ ของแต่ละบท และหัวข้อต่าง ๆ จากนั้นในภาคที่สอง เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบของรายงาน เนื้อหาสำคัญที่ปรากฏในหัวข้อต่าง ๆ ของรายงานแต่ละฉบับว่ามีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไร

สำหรับรายงานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่น ฉบับปี ค.ศ. ๒๐๐๒, ๒๐๐๓ และ ๒๐๐๔ แบ่งการศึกษาและวิเคราะห์ออกเป็น ๒ ภาค โดยภาคแรก เป็นการศึกษารูปแบบและเนื้อหาของสมุดปกขาวรายงานคุณภาพสิ่งแวดล้อมของญี่ปุ่น เป็นการสรุปเนื้อหาสำคัญของแต่ละบทและหัวข้อต่าง ๆ ที่ปรากฏในรายงานแต่ละฉบับ และภาคที่สองเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับสมุดปกขาวรายงานคุณภาพสิ่งแวดล้อมของญี่ปุ่นแต่ละฉบับ เพื่อนำรูปแบบของรายงานเนื้อหาสำคัญมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน

จากการศึกษาวิจัยสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างของรายงานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยและของประเทศญี่ปุ่นได้ว่า

รายงานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย มีเนื้อหาและสาระสำคัญเป็นเรื่องภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่ และเป็นเพียงรายงานถึงสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมเท่านั้น การแสดงความคิดเห็นหรือบทวิเคราะห์หรือข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยยังมีน้อย และในส่วนของจัดทำข้อมูล ยังขาดการค้นหาค้นหาสาเหตุหรือต้นเหตุที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการจัดทำรายงานเป็นสิ่งที่กฎหมายกำหนดให้จัดทำ แต่กฎหมายก็ไม่ได้กำหนดไว้ถึงรูปแบบเนื้อหาสาระสำคัญ รวมถึงขอบเขตของรายงานควรอยู่ในระดับใด สามารถนำไปใช้ประโยชน์หรือก่อให้เกิดคุณค่าต่อการวางนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร ซึ่งข้อมูลที่ใช้จัดทำส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลที่ใช้เปรียบเทียบข้อมูลในรอบปีที่ผ่านมา และในส่วนของกรนำเสนอข้อมูลทางสถิติในลักษณะรูปภาพ กราฟ หรือแผนผัง ตาราง ยังมีน้อย ในขณะที่รายงานด้านสิ่งแวดล้อมของญี่ปุ่นจะมีเนื้อหาสาระสำคัญที่ปรากฏในรายงานเป็นเรื่องภายในประเทศส่วนหนึ่งอีกส่วนหนึ่งเป็นสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับสากลหรือระดับโลก การแสดงความคิดเห็นหรือบทวิเคราะห์หรือข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในลักษณะครบวงจร มีการบูรณาการข้อมูล คือ แสดงที่มาของสถานการณ์สภาพปัญหา มีการพัฒนาและวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไข มีแผนการปฏิบัติการ มีผลทางการปฏิบัติการ รวมทั้งมีข้อเสนอแนะประกอบ ส่วนการจัดทำข้อมูลมีการค้นหาค้นหาสาเหตุหรือต้นเหตุที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะวิเคราะห์เจาะลึกถึงข้อมูล ซึ่งข้อมูลที่ปรากฏในรายงานจึงเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างดี และในส่วนของกรสำรวจรวบรวมข้อมูลจัดทำเป็นสถิติเปรียบเทียบกับในอดีต เพื่อนำมาคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะ

สำหรับแนวทางในการจัดทำสมุดปกขาวด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย คณะผู้วิจัยมีความเห็น ดังนี้

LIART

๑) ภาพรวมทั่วไป

๑.๑ จากการศึกษารายงานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย พบว่าในรายงานแต่ละปีครอบคลุมเนื้อหา สถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้ครบทุกมลพิษหลัก อย่างไรก็ตามรายงานนี้ยังมิได้ครอบคลุมถึงปัญหามลพิษทางกลิ่น และการสิ้นเสทือนของเครื่องจักร หากมีข้อมูลเหล่านี้เพิ่มเติมเข้าไป จะทำให้รายงานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๑.๒ ข้อมูลบางส่วนในรายงาน เป็นข้อมูลในลักษณะของภาพรวมทั่วไปยังมิได้มีการวิเคราะห์เจาะลึกลงในประเด็นต่าง ๆ มากนัก จึงควรตรวจวัดค่ามลพิษต่าง ๆ ที่บริเวณแหล่งกำเนิดมลพิษ เช่น ภายในบริเวณโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น เพื่อให้สามารถนำค่าที่ตรวจวัดมาวิเคราะห์ถึงแนวโน้มการเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมได้

๑.๓ ค่าที่ใช้เป็นดัชนีบอกคุณภาพบางตัว เช่น ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และมีเทน ซึ่งเป็น Green house gases จะส่งผลให้เกิดเรือนกระจก (Green house effect) เป็นเหตุให้อุณหภูมิของโลก ร้อนขึ้น ดังนั้นในการจัดทำรายงานควรพิจารณาตรวจวัดค่าเหล่านี้เพิ่มเติมเพื่อสามารถทำให้มองเห็น ปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนเพิ่มขึ้นได้ ทั้งนี้ ปัญหาก๊าซเรือนกระจกจะส่งผลต่อมวลมนุษย์

๑.๔ ลักษณะการนำเสนอในรายงาน มีการนำเสนอหลายรูปแบบ และหลายหน่วยงาน อีกทั้งรูปแบบและเนื้อหาเป็นลักษณะการบรรยายค่อนข้างมาก ควรปรับปรุงวิธีการนำเสนอให้อยู่ในรูปของตาราง รูปภาพ และกราฟต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายขึ้น

๒) ระบบฐานข้อมูล

รายงานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยได้ใช้ข้อมูลจากการตรวจวัดค่ามลพิษด้านสิ่งแวดล้อมที่มาจากหลายแหล่งและหลายหน่วยงานมารายงาน ยังไม่มีการรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบและบูรณาการข้อมูลที่ได้รับจากหลายแหล่งมาวิเคราะห์แต่อย่างใด จึงอาจก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ ดังนั้น ประเทศไทยควรมีระบบฐานข้อมูลเดียว (Single Database System) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรเป็นหน่วยงานหลักในการรวบรวมข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐที่อยู่ในส่วนกลาง หรือส่วนภูมิภาค รวมถึงองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และจัดทำข้อมูลเป็นฐานข้อมูลเดียว (Single Database) เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถนำไปใช้ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

๓) ข้อมูลในการนำเสนอ

ในการนำเสนอรายงานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยมีลักษณะต่างฝ่ายต่างทำ จึงมีความแตกต่างของคุณภาพรายงาน ข้อมูลที่นำเสนอควรจะต้องมีการสำรวจ รวบรวมข้อมูลที่เชื่อถือได้ และควรจัดทำเป็นสถิติเปรียบเทียบกับอดีตที่ผ่านมาหลาย ๆ ปี เพื่อสามารถคาดคะเนแนวโน้มในอนาคตได้ มิใช่นำเสนอโดยเปรียบเทียบเป็นรายปีเช่นปัจจุบัน

LIART

๔) การจัดทำเอกสารเผยแพร่

การนำเสนอข้อมูลข่าวสาร และการให้การศึกษาทางด้านสิ่งแวดล้อมต่อประชาชน จะต้องชัดเจน และเผยแพร่ไปสู่ทุกภาคส่วน โดยจัดพิมพ์เผยแพร่ให้มีจำนวนมาก เพื่อแจกจ่ายให้พอเพียงกับสถาบันการศึกษา ห้องสมุดทั่วไป และภาคเอกชนที่สนใจหน่วยงานรัฐทุกแห่ง ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

๕) องค์กรรับผิดชอบในการจัดทำรายงาน

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรเป็นองค์กรหลักในการจัดทำรายงาน

๖) โครงสร้างและรูปแบบของรายงานด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีองค์ประกอบหลัก ดังนี้

๖.๑ ผู้จัดทำควรกำหนดกรอบแนวความคิด (Theme)

๖.๒ โครงสร้างรายงานควรมีองค์ประกอบหลักดังนี้

๖.๒.๑ ส่วนที่ ๑ : ภาพรวมสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมทั่วไป

๖.๒.๒ ส่วนที่ ๒ : สภาพปัจจุบัน ปัญหาสิ่งแวดล้อมในรอบปีที่ผ่านมาและมาตรการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของปีปัจจุบัน

๖.๒.๓ ส่วนที่ ๓ : ความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมกับต่างประเทศ

๗) เนื้อหาและสาระสำคัญที่ปรากฏในรายงาน

๗.๑ ต้องระบุถึง สาเหตุ หรือต้นเหตุแห่งปัญหา

๗.๒ สถานการณ์ปัจจุบัน

๗.๓ ผลกระทบที่เกิดขึ้น

๗.๔ วิธีการหรือมาตรการในการแก้ไขปัญหา เป็นต้น

จากโครงสร้างและรูปแบบรายงาน หากจะมีองค์ประกอบเสริมในเรื่องอื่น ๆ เพิ่มเติม จะทำให้รายงานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ข้อมูลที่น่ามาใช้ควรจะต้องมีความถูกต้อง ชัดเจน และต้องมีเนื้อหาในลักษณะเชิงวิเคราะห์ ประกอบด้วย

เรียบเรียงโดย วิมลรักษ์ ศานติธรรม

เอกสารอ้างอิง

วิบูลย์ แซ่มชื่น และคณะ. การศึกษาแนวทางเพื่อจัดทำสมุดปกขาวด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย กรณีศึกษาจากประสบการณ์ของประเทศญี่ปุ่น. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๔๘.

LIART

บทความที่น่าสนใจ

ประชาธิปไตย ๓๖๐ องศา : มุมมองเชิงกฎหมาย

สรวิศ เลี่ยมสุวรรณ*

เรียบเรียงโดย ปิยะวรรณ ปานโต

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองครั้งสำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน และได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหลายฉบับ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ หรือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยที่รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับนั้น ล้วนมีภูมิหลังและเป้าหมายหลัก เพื่อการปฏิรูปการเมืองการปกครองของไทยให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และความเจริญทางเทคโนโลยี มุ่งให้เป็นรัฐธรรมนูญที่คืนอำนาจกลับสู่ประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางทุกขั้นตอน และเพื่อประโยชน์สุขและความสมานฉันท์ของคนไทยโดยส่วนรวมให้เกิดขึ้นภายในประเทศ

การที่ประเทศไทยมีการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งถือเป็น “การปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน” นั้น ประชาชนทั่วไปจะมีบทบาทในฐานะผู้มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในกิจกรรมต่าง ๆ ของประเทศเพราะระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นระบอบการเมืองการปกครองรูปแบบหนึ่งที่มีรัฐบาลซึ่งรับผิดชอบและสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน แต่ระบอบประชาธิปไตยจะมีความสมบูรณ์ได้นั้นประชาชนต้องมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเองตามระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างดี และที่สำคัญคือประชาชนจะต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในทางการเมืองด้วย เพราะการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นลักษณะที่สำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นได้ ดังนั้น ประชาธิปไตยจึงเป็นรูปแบบการปกครองที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศได้ โดยการที่มีรัฐบาลเป็นผู้บริหารประเทศในการกำหนดนโยบาย และการควบคุมนโยบาย ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามเจตจำนงของประชาชน ซึ่งประเทศที่เป็นประชาธิปไตยอย่างน้อยจะต้องมีหลักการดังต่อไปนี้

* สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

LI RT

๑. เจตจำนงของประชาชนเป็นมูลฐานแห่งอำนาจรัฐบาล
๒. ประชาชนสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้เป็นระยะโดยสันติวิธี
๓. ต้องอนุญาตให้มีพรรคการเมืองได้หลายพรรค

อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยโดยแท้จริงนั้นจะต้องมีหลักการควบคุมการใช้อำนาจเพื่อป้องกันภัยของอำนาจ การควบคุมการใช้อำนาจจึงเป็นส่วนประกอบสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่จะขาดเสียมิได้ ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการใช้อำนาจของประเทศที่เป็นประชาธิปไตย จึงต้องมีหลักการดังต่อไปนี้

๑. หลักการแบ่งแยกอำนาจ ตามหลักการนี้ จะต้องแบ่งแยกอำนาจการปกครองบ้านเมืองออกเป็น ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ โดยต่างฝ่ายต่างไม่ขึ้นกับผู้ใด หรืออยู่ใต้อาณัติของฝ่ายใด และให้อำนาจทั้ง ๓ ฝ่ายต่างคานอำนาจซึ่งกันและกัน

๒. หลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งสิทธิมนุษยชน ได้แก่ สิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน อณามัย เสรีภาพ สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิทธิที่จะพรากไม่ได้ (Unalienable Right) สิทธินี้จะต้องรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญในฐานะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน หรือสิทธิขั้นมูลฐาน ซึ่งอยู่เหนือกฎหมายธรรมดาทั้งหลาย หลักสิทธิมนุษยชนนี้เป็นข้อผูกมัดไม่ให้ผู้มีอำนาจทำตามอำเภอใจหรือใช้อำนาจเกินขอบเขต

๓. หลักการปกครองที่ถือกฎหมายเป็นใหญ่ (The Rule of Law) เป็นหลักที่จะต้องยึดถือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีอำนาจต่อเมื่อกฎหมายกำหนดให้อำนาจไว้ และการกระทำของเจ้าหน้าที่จะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายของประชาชน ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีกฎหมายให้อำนาจก็จะไปจำกัดหรือรุกรานสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ได้

เมื่อพิจารณาจากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองของเราแล้วจะเห็นได้ว่าสังคมไทยในปัจจุบันอยู่ในระบอบประชาธิปไตยที่ยังไม่เต็มใบเท่าที่ควร นั่นคือ อำนาจทางการเมืองเข้ามาลวงละเมิดประชาชน อำนาจทางการเมืองเข้ามาลวงละเมิดกฎหมาย ทั้ง ๆ ที่เสียงของประชาชนและเสียงของกฎหมายน่าจะดังกว่าเสียงของการเมือง หรือที่เมื่อใดที่ฝ่ายการเมืองเสียงดังแล้ว ประชาชนและกฎหมายยอมเงยเสียงนั้นยอมแสดงให้เห็นแล้วว่า การใช้อำนาจอย่างไม่มีขีดจำกัดยอมทำลายการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังคำกล่าวที่ว่า “อำนาจนำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชัน และผลแห่งการมีอำนาจมาก นำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชันอย่างเต็มรูปแบบ” (“Power trends to corrupt, and absolute power corrupts absolutety”) ซึ่งตามปกติการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายการเมืองน่าจะเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน เพราะการบริหารงานของฝ่ายการเมืองเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศ อันจะเห็นได้จากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้วางหลักการเรื่องการควบคุมการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อป้องกันและกำจัดการทุจริต อาทิเช่น การจัดทำประมวลจริยธรรมและการห้ามมีผลประโยชน์ขัดกัน การกำหนดให้แสดงบัญชี ทรัพย์สินและหนี้สินต่อสาธารณะทั้งก่อน – หลังพ้นจากตำแหน่ง วิธีการทำให้การใช้อำนาจรัฐโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความรับผิดชอบ แยกการตรวจสอบทาง

การเมืองออกจากการตรวจสอบทางกฎหมาย และการมีองค์กรตรวจสอบซึ่งมีฐานะเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแต่ก็เป็น การชอบอยู่ที่ประชาชนจะออกมาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของฝ่ายการเมืองในบางครั้งบางคราว เพราะเป็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ รับรองไว้และบ่อยครั้งที่การแสดงความคิดเห็นของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยมักจะถูกฝ่ายการเมืองมองว่าเป็นการถ่วงการทำงานของฝ่ายการเมืองหรือเป็นขาประจำทางการเมืองหรือเป็นฝ่ายตรงข้ามไปเสีย นี่หรือคือประชาธิปไตยของประเทศไทย และประเทศไทยนั้นมีประชาธิปไตยที่แท้จริงแล้วหรือยัง

ในมุมมองจะเห็นว่า การเมืองไทยในปัจจุบันก็เหมือนกับต้นไม้ที่กำลังผลัดใบ แทนใบเก่าที่กำลังร่วงโรยไปตามกาลเวลา แต่ในความเป็นจริงต้นไม้ที่นั่นก็คือต้นไม้ต้นเดิม เฉกเช่นเดียวกับการเมืองที่ผลัดเปลี่ยนกันขึ้นมาอำนาจ และหมดอำนาจไปตามยุคสมัย ตามสถานการณ์บ้านเมือง และตามความนิยมของมหาชนที่แปรเปลี่ยนไป ดังนั้น จึงไม่แปลกที่จะเปรียบเทียบประชาธิปไตยในบ้านเมืองเราเสมือนมุม ๓๖๐ องศา ที่วนเวียนอยู่ในสภาวะวังวนแห่งอำนาจ ไม่มีทางที่จะมาบรรจบพบกันเป็นเส้นตรงระหว่างผู้มีอำนาจทางการเมืองกับประชาชนและกฎหมายได้เลย ซึ่งคงเป็นเรื่องที่คนไทยและสังคมไทยจะต้องพิจารณาและคิดด้วยตนเอง

ที่มา : hs.pbru.ac.th/article/article/htm (สืบค้นเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๒)

หนังสืออ้างอิง

ณัฐพงษ์ บุปผเวส. “อำนาจ การเมือง กฎหมาย”. รพี ๔๖. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

๒๕๕๖.

สมยศ เชื้อไทย. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ฉบับใช้เรียน. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์วิญญูชน ๒๕๕๖.

บทความที่น่าสนใจ

แรงงานต่างด้าวชาวพม่าและความรุนแรง ปัญหาแรงงานพม่า และ มายาคติความเป็นชาติไทย

อดิศร เกิดมงคล และ บุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์

“แรงงานข้ามชาติ” หรือที่เรียกตามภาษาราชการว่า “แรงงานต่างด้าว” เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศหนึ่งสู่อีกประเทศหนึ่ง โดยมีลักษณะที่มีปฏิสัมพันธ์กับอีกสังคมและ/หรืออีกวัฒนธรรมหนึ่งผ่านการว่าจ้างแรงงาน ซึ่งการเคลื่อนย้ายลักษณะดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในแทบทุกภูมิภาคของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่การสื่อสารคมนาคมมิได้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของมนุษย์ดังเช่นอดีต ผนวกรวมกับปัจจัยทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่มีความรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่า “แรงงานข้ามชาติ” เป็นอาการอย่างหนึ่งอันเกิดจากภาวะ “ทุนนิยมโลกาภิวัตน์” แรงงานข้ามชาติเป็นปรากฏการณ์ของวัฒนธรรมโลกาภิวัตน์ที่มีลักษณะร่วมที่สำคัญห้าประการ ได้แก่

ประการแรก เป็นปรากฏการณ์ระดับนานาชาติ เนื่องจากการเดินทางจากประเทศหนึ่งเข้าไปทำงานในอีกประเทศหนึ่งจากระบบเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมหนึ่งเข้าไปติดต่อสัมพันธ์ (ผ่านการจ้างงาน) กับอีกระบบหนึ่ง สะท้อนให้เห็นว่าพรมแดนของรัฐชาติที่เคยถูกปิดกั้นด้วยอุดมการณ์ทางการเมืองหรือการกีดกันทางเศรษฐกิจในช่วงสงครามเย็นได้เปิดกว้างมากขึ้น

ประการที่สอง แรงงานข้ามชาติ แท้ที่จริงก็คือการไหลเวียนของกำลังคนในวัยทำงานจากประเทศที่ระบบเศรษฐกิจที่มีภาคเกษตรกรรมเป็นหลักไปยังประเทศที่มีอุตสาหกรรมและบริการเป็นหัวใจสำคัญของระบบเศรษฐกิจของประเทศ จากประเทศที่ยากจนกว่าไปยังประเทศที่ร่ำรวยมากกว่า

LIART

ประการที่สาม ความยากจนและความต้องการโอกาสในชีวิต ยังคงเป็นแรงผลักดันที่สำคัญของการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ แรงงาน ไม่ว่าจะเป็นกรรมกร คนทำงานบ้านหรือโสเภณีต่างก็ดิ้นรนทำงานหาเงินเพื่อส่งกลับไปช่วยเหลือครอบครัวของตน เงินตราต่างประเทศไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือครอบครัวของแรงงานแต่ละคนแล้วยังช่วยหล่อเลี้ยงเศรษฐกิจของประเทศได้อีกด้วย

ประการที่สี่ ปมปัญหาของแรงงานข้ามชาติซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น เช่น เกี่ยวข้องกับการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (กรณีของฟิลิปปินส์) การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ การขยายตัวของแก๊งค์ใต้ดินข้ามชาติที่ทำธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น การลักลอบขนคนเข้าเมือง การลักลอบค้าประเวณีและยาเสพติดในบางกรณี เป็นต้น

ประการสุดท้าย แรงงานข้ามชาติ เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่าสังคมนานาชาติในโลกสมัยใหม่มีการติดต่อเชื่อมโยงกันทางเศรษฐกิจ การเมือง การติดต่อสื่อสารและสังคมวัฒนธรรมมากขึ้น แรงงานจากไทยและฟิลิปปินส์ช่วยให้ธุรกิจการก่อสร้างในไต้หวันเจริญก้าวหน้า คนทำงานบ้านและคนเลี้ยงเด็กจากฟิลิปปินส์ ช่วยให้คนในวัยทำงานของฮ่องกงและสิงคโปร์มีเวลาทำงานมากขึ้น เป็นต้น

ในกรณีของประเทศไทยการย้ายถิ่นข้ามพรมแดนไปมาระหว่างประชาชน ๒ ประเทศที่พรมแดนติดต่อกัน เช่น ไทย - พม่า ไทย - ลาว ไทย - กัมพูชา และไทย - มาเลเซีย เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในอดีตการย้ายถิ่นเป็นไปเพื่อการกวาดต้อนประชาชนของฝ่ายที่ปราชัยจากการรบพุ่งไปเป็นประชาชนของประเทศตนเอง แต่ในปัจจุบันการย้ายถิ่นเป็นเรื่องของการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุนของประเทศที่มีความพร้อมมากกว่า สำหรับประเทศพม่าการย้ายถิ่นนับเป็นความเฉพาะที่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากปัจจัยจากประเทศต้นทางที่เป็นปัจจัยผลักดันทางด้านเศรษฐกิจแล้ว อันได้แก่ รัฐบาลได้นำนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมพม่ามาใช้ ทำให้ประชาชนต้องอดอยากยากแค้น เกิดภาวะเงินเฟ้อ และเกิดภาวะความยากจนอัดคั่งขึ้นในทุกพื้นที่ ปัจจัยทางด้านการเมืองมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับการย้ายถิ่น โดยเฉพาะในเรื่องของความไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิต เช่น การที่รัฐบาลเผด็จการทหารพม่าได้ยึดอำนาจการปกครองประเทศเบ็ดเสร็จ มีการปกครองแบบรัฐบาลเผด็จการทหาร ปฏิเสธบทบาทพรรคการเมืองฝ่ายค้านปราบปรามขบวนการนักศึกษา ระหว่างมีการชุมนุมประท้วงของประชาชน ในวันที่ ๘ สิงหาคม ๑๙๘๘, การต่อสู้ระหว่างกองกำลังชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลทหารพม่าในช่วง ๑๐ - ๑๕ ปี ที่ผ่านมา และการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศ

นอกจากปัจจัยผลักดันดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว ปัจจัยดึงดูดในประเทศไทยก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดการย้ายถิ่น คือ การที่ประเทศไทยมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงมากจนทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม การอพยพย้ายถิ่นจากประเทศพม่าไม่ใช่ลักษณะของการเข้าตามตรอกออกตามประตู ไม่ใช่การเดินทางอย่างสง่าผ่าเผยข้ามด่านที่เปิดอย่างเป็นทางการ แต่เป็นลักษณะของการ “ลัดรัฐ” เข้ามาตามช่องทางต่าง ๆ กล่าวคือ ชนกลุ่มน้อยจากพม่ายังคงถูก “บีบบังคับ” ให้ลี้ภัยออกนอกประเทศอย่างไม่ขาดสาย เพราะรัฐบาลพม่ามีนโยบายในการเข้าไปจัดการและควบคุม “พื้นที่” ที่ชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่อย่างเข้มข้น อาทิเช่น โครงการโยกย้ายถิ่นฐานใหม่ (Resettlement

Programs) ซึ่งมุ่งเน้นบังคับให้ชาวบ้านต้องโยกย้ายออกจากที่อยู่เดิม โดยที่บางครั้งก็ไม่ได้จัดหาที่อยู่ใหม่ให้ หรือจัดสรรที่อยู่ซึ่งง่ายต่อการควบคุม หรือเป็นพื้นที่ซึ่งมีสภาพแย่กว่าที่อยู่เดิมเป็นต้น นอกจากนี้ยังมี ปฏิบัติการที่เข้าไปจัดการกับชีวิตประจำวันของผู้คน เช่น การเกณฑ์แรงงานหรือไปเป็นลูกหาบให้ทหาร พม่า หรือทหารพม่าเข้าไปทำร้ายร่างกายของประชาชนโดยที่กฎหมายไม่สามารถคุ้มครองใด ๆ ได้ สิ่ง เหล่านี้ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เมื่อมีการเคลื่อนย้ายคนกลุ่มนี้เข้ามา มาก นอกเหนือจากสถานภาพการเข้ามาเป็นแรงงานแล้ว นัยสำคัญของการเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายก็ ติดตามมาอย่างยากจะหลีกเลี่ยง ดังนั้นจึงพบว่ารัฐราชการไทยได้เกิดการตื่นตระหนกและลุกขึ้นมาจัดการ กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ด้วยการใช้มุมมองที่เริ่มต้นจาก “ปรากฏการณ์ที่เป็นปัญหา” การจัดการกับ ปัญหาหรือสภาวะการณดังกล่าวของรัฐราชการไทยได้วางอยู่บนพื้นฐานที่สำคัญอยู่สองประการ คือ ความ ต้องการจัดการกับปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองเพื่อแก้ไขปัญหาคความมั่นคง และความต้องการแรงงานไร้ฝีมือ ทดแทนแรงงานไทยที่ขาดแคลนในภาคการผลิตบางส่วน ซึ่งในส่วนหลังนี้เองก็มีการตั้งคำถามที่สำคัญว่า แรงงานที่นำมาทดแทนนั้นจะต้องเป็นแรงงานราคาถูกด้วยหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อความได้เปรียบ ในการแข่งขันทางการค้าของผู้ประกอบการในประเทศไทย สิ่งที่สำคัญก็คือ ทั้งสองความต้องการนี้ก็ได้ กลายเป็นแนวคิดสำคัญในการจัดการแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม ภายใต้ภาวะการณ์ที่สังคมไทยยังให้ความสำคัญกับวาทกรรม “ความมั่นคง แห่งชาติ” ที่มุ่งเน้นการ “จัดระเบียบ” เพื่อก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายใน นโยบายของรัฐไทยต่อ ผู้ย้ายถิ่นเองก็มีความไม่ต่อเนื่อง ชลุกขลักลั่น ไม่ไปในทางเดียวกัน และมักจะนิยมใช้นโยบาย “ลด” จำนวนผู้ย้ายถิ่นให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ หรือมีนโยบายผลักดันกลับไปสู่ภูมิภาคเมื่อโอกาส เอื้ออำนวย แต่ขณะเดียวกันด้วยสถานภาพของการเป็นผู้หลบหนีเข้าเมือง ทัศนคติของสังคมไทยต่อแรงงาน ข้ามชาติ ประกอบกับแนวคิดในการจัดการของรัฐไทยที่ผ่านมาก็วางอยู่บนฐานแนวคิดเรื่องของความมั่นคง แห่งชาติและเรื่องของการต้องการแก้ไขปัญหาคการขาดแคลนแรงงานเป็นหลัก ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการ คุ้มครองแรงงานข้ามชาติ เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อสิทธิแรงงานอันเป็นเรื่องพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของแรงงานเหล่านี้และเป็น พื้นฐานสำคัญที่จะสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานข้ามชาติที่เกิดขึ้น ได้แก่

๑. การถูกขูดรีดจากนายหน้าในระหว่างการเดินทางย้ายแรงงานข้ามประเทศ การเดินทางเข้ามาเป็น แรงงานข้ามชาติในประเทศไทยนั้น กลุ่มนายหน้าเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำพาพวกเขาเดินทางเข้ามาแสวงหา ชีวิตใหม่ในประเทศไทยได้ นายหน้าเหล่านี้จะเป็นผู้จัดการการเดินทางทั้งหมดของแรงงานข้ามชาติ เริ่ม ตั้งแต่เรื่องการเดินทาง จัดหาที่พัก และการหางานให้ทำ แรงงานที่เข้ามาหางานทำในประเทศไทย มีความ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพึ่งพิงนายหน้าเหล่านี้ คนพม่าที่ทำหน้าที่เป็นนายหน้าส่วนใหญ่บ้างก็เป็นคนที่แรงงาน รู้จักไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้อง เพื่อน หรือคนในหมู่บ้านเดียวกัน หรือเป็นคนที่ไม่รู้จักกันมาก่อน แต่ได้รับการ แนะนำให้ไปติดต่อ หรือนายหน้าเองเป็นผู้ที่เข้าไปชักชวนและเสนองานให้ทำ ซึ่งมีทั้งแบบที่ไปหาถึง หมู่บ้านหรือนัดหมายให้มาเจอกันที่ชายแดน ในขบวนการนายหน้ารวมทั้งที่เป็นคนพม่าและคนไทย

นายหน้าทำงานได้ต้องมีความสัมพันธ์ หรือมีความสามารถในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น การจ่ายค่าผ่านทาง จนถึงการเป็นหุ้นส่วนในการนำพาแรงงานเข้าเมืองหลายครั้งเจ้าหน้าที่รัฐเองเป็นผู้นำแรงงานข้ามชาติเหล่านี้เดินทางข้ามชายแดนเข้ามาทำงานในเมืองใหญ่ ๆ การจ่ายเงินให้นายหน้าเพื่อหลบหนีเข้าเมืองมาทำงานทำ มิได้เป็นหลักประกันความปลอดภัย เพราะแรงงานข้ามชาติต้องเดินทางแบบหลบซ่อนในรูปแบบต่างๆ เช่น ซ่อนตัวอยู่ในรถขนส่งสิ่งของพืชผักต่าง ๆ ซึ่งค่อนข้างยากลำบากอันตรายและเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุถึงขั้นเสียชีวิต แรงงานหญิงหลายคนเสี่ยงต่อการถูกข่มขืน ล่วงละเมิดทางเพศจากนายหน้าหรือเจ้าหน้าที่รัฐเมื่อถูกจับกุมได้ ขบวนการนายหน้าบางส่วนทำหน้าที่เป็นเสมือนพวกค้ายาในอดีต แรงงานข้ามชาติโดยเฉพาะผู้หญิงมักจะถูกนายหน้าหลอกไปขายให้แก่สถานบริการ และบังคับให้แรงงานหญิงเหล่านี้ค้าบริการทางเพศหรือขายบริการให้แก่ชาวประมงที่ต้องออกทะเลเป็นเวลานาน การจ่ายค่านายหน้า นายหน้าโดยส่วนใหญ่จะใช้วิธีเก็บเงินโดยตรงที่นายจ้าง และนายจ้างจะหักจากค่าแรงของแรงงานอีกต่อหนึ่ง ซึ่งกลายเป็นข้ออ้างของนายจ้างที่จะไม่จ่ายค่าแรงให้แก่แรงงาน ทำให้หลายกรณีที่แรงงานข้ามชาติทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างเลย

๒. ต้องเผชิญกับสภาพการทำงานที่เลวร้าย ลักษณะงานที่แรงงานข้ามชาติเข้ามารับจ้างทำงานส่วนใหญ่ ถูกจัดให้อยู่ในประเภท ๓ ส. คือ สุดเสี่ยง แสนลำบาก และสกปรก ในขณะที่เดียวกันต้องทำงานหนักและได้รับค่าแรงที่ไม่เป็นธรรม งานบางประเภทเป็นงานที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับฤดูกาล เช่น งานในภาคเกษตร ซึ่งต้องทำงานกลางแจ้งเป็นเวลานาน ๆ หลายชั่วโมงและไม่มีวันหยุด บางกรณีแรงงานจะถูกใช้ให้ไปทำงานที่ผิดกฎหมาย เช่น ให้ไปตัดไม้ในเขตป่าสงวนซึ่งเสี่ยงต่อการถูกจับกุมโดยนายจ้างจะไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้นต่อสิ่งที่เกิดขึ้น

ปัญหาของแรงงานข้ามชาติแตกต่างกันไปตามลักษณะของงาน จำแนกพอเป็นสังเขปได้ ดังนี้

๒.๑ งานในภาคเกษตรกรรม ได้รับค่าแรงต่ำ ไม่มีความแน่นอนในการทำงานเพราะเป็นงานตามฤดูกาล นอกจากนี้แรงงานในภาคเกษตรกรรมยังไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานของไทย ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การไม่ได้รับค่าแรงจากนายจ้าง เนื่องจากนายจ้างจะใช้วิธีการบ่ายเบี่ยงไม่ยอมจ่ายค่าแรง ด้วยการอ้างว่าหักค่าใช้จ่ายจากส่วนอื่น ๆ แล้วหรือบางครั้งใช้วิธีการแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาจับกุมแรงงานเหล่านี้

๒.๒ ในภาคประมงทะเล แรงงานข้ามชาติมักต้องออกทะเลเป็นเวลานาน นับตั้งแต่ ๔ เดือนจนถึงนานเป็นปี โดยต้องทำงานอย่างหนัก มีเวลาพักผ่อนวันละไม่กี่ชั่วโมง สภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบาก รวมถึงเรื่องอาหารและยารักษาโรคที่มีเพียงเพื่อให้อยู่รอดไปวัน ๆ เท่านั้น นอกจากนี้ยังเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายร่างกายและถูกข่มขืนจากหัวหน้างานหรือได้กักรือ หากทำงานไม่เป็นที่พอใจหรือเมื่อเกิดมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน เรื่องราวการทำร้ายฆ่าฟันมักจะเงียบหายไปจนแรงงานข้ามชาติเรียกสถานการณ์แบบนี้ว่า "นักโทษทางทะเล" ถูกเรือที่ออกเรือเข้าไปทำประมงในเขตแดนทะเลของประเทศอื่น ยังเสี่ยงต่อการถูกจับกุมของเจ้าหน้าที่ในประเทศนั้น ๆ ด้วย

๒.๓ งานรับใช้ในบ้าน แรงงานต้องทำงานตั้งแต่เช้าจนค่ำมืด บางรายทำงานบ้านแล้วยังต้องทำงานในร้านขายของหรือทำงานในบ้านญาติของนายจ้างโดยได้รับค่าแรงจากนายจ้างคนเดียว แรงงานที่ทำงานเป็นคนรับใช้ในบ้าน ส่วนใหญ่มักถูกห้ามมิให้ติดต่อกับคนภายนอก โดยนายจ้างจะให้เหตุผลว่ากลัวแรงงานนัดแนะให้คนข้างนอกเข้ามาขโมยของในบ้าน รวมทั้งอาจจะถูกนายจ้างดูว่ากล่าวอย่างรุนแรง รวมถึงการทำร้ายร่างกายด้วย

๒.๔ แรงงานห้องแถว แรงงานข้ามชาติที่ถูกหลอกให้เข้าไปทำงานในโรงงานห้องแถวจะถูกกักให้ทำงานอยู่แต่เฉพาะในโรงงาน และต้องทำงานอย่างหนักตั้งแต่เข้าไปจนเกือบเที่ยงคืน โดยนายจ้างจะเป็นผู้จัดเตรียมอาหารให้ ซึ่งเป็นอาหารที่แย่มากบางครั้งนำอาหารที่เกือบเสียแล้วมาให้แรงงานทาน บางกรณีแรงงานได้รับประทานอาหารเพียงวันละ ๒ มื้อ และไม่เพียงพอ

๒.๕ แรงงานก่อสร้าง แรงงานในภาคการก่อสร้างเป็นกิจการที่พบว่าแรงงานข้ามชาติจะถูกโกงค่าแรงบ่อยที่สุด ปัญหาค่าแรงนับเป็นปัญหาหลักที่อยู่คู่กับแรงงานข้ามชาติตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน และพบในแทบทุกกิจการ โดยที่นายจ้างมักจะผลัดผ่อนค่าแรงไปเรื่อย ๆ เมื่อแรงงานเข้าไปทวงค่าแรง มักจะได้รับคำตอบว่าหักเป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไปหมดแล้ว หรือหากเป็นเงินจำนวนมาก ๆ บางรายมักจะใช้วิธีแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปจับกุมแรงงานข้ามชาติเพื่อหลีกเลี่ยงการจ่ายเงิน ในขณะที่เดียวกันแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่เมื่อยังไม่ได้รับค่าแรงมักจะดำรงชีวิตโดยการหยิบยืมเงินหรือเอาข้าวของจากร้านค้าต่าง ๆ ด้วยการติดหนี้สินไว้ก่อน เมื่อไม่มีเงินจ่ายหนี้ทำให้แรงงานอยู่ในภาวะยากลำบาก ในหลายกรณีแรงงานไม่ได้รับค่าแรงอย่างเต็มที่ คือ นายจ้างให้แรงงานทำงานไปก่อน ๒๕ วันและจ่ายเพียง ๑๕ วัน โดยค่าจ้าง ๑๐ วันที่เหลือนายจ้างใช้เป็นกลวิธีควบคุมแรงงานไม่ให้คิดหนีหรือไม่ทำงาน ในแง่ของกฎหมายคุ้มครองแรงงานมีบทบัญญัติบังคับให้นายจ้างจ่ายค่าตอบแทนให้แรงงานตามค่าแรงขั้นต่ำที่กำหนด แต่ปรากฏว่าค่าแรงของแรงงานข้ามชาติเกือบทั้งหมดจะได้รับต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำ โดยเฉลี่ยจะอยู่ในอัตราตั้งแต่ ๔๐ - ๑๒๐ บาทต่อวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่ชายแดน รายได้ต่อวันสูงสุดไม่เกินวันละ ๔๐ บาท และน้อยรายนักที่จะได้รับค่าแรงล่วงเวลาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยในบางพื้นที่ต้องทำงานวันละ ๑๒ - ๑๔ ชั่วโมงโดยไม่ได้รับค่าล่วงเวลาเลย

๓. การถูกทำร้ายร่างกายและล่วงละเมิดทางเพศ ปัญหาภาษาเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของแรงงานข้ามชาติ เมื่อแรงงานข้ามชาติไม่สามารถสื่อสารกับนายจ้างได้มากนัก ทำให้นายจ้างหลายรายไม่เข้าใจและเกิดความรู้สึกไม่พอใจแรงงานข้ามชาติ แรงงานข้ามชาติจึงมักถูกนายจ้างดูท่าอย่างหยาบคาย ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยอคติทางชาติพันธุ์ประกอบ บางครั้งถึงกับลงมือทำร้ายแรงงานข้ามชาติอย่างรุนแรง บางกรณีจนถึงขั้นเสียชีวิต แรงงานข้ามชาติจำนวนไม่น้อยถูกนายจ้างหรือคนในบ้านของนายจ้างข่มขืน ล่วงละเมิดทางเพศ และ/หรือบางครั้งนายจ้างที่เป็นผู้หญิงเองก็เพิกเฉยต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

๔. ความรุนแรงจากเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่เป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย ไม่มีบัตรอนุญาตทำงานจึงหวาดกลัวต่อการถูกจับกุม ทำให้แรงงานส่วนใหญ่ใช้วิธีจ่ายเงินให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็น “ค่าคุ้มครอง” เพื่อไม่ให้ตนเองถูกจับกุม ประกอบกับที่ผ่านมา แม้รัฐบาลมีนโยบาย

ให้แรงงานข้ามชาติจดทะเบียนเพื่อขออนุญาตทำงาน แต่นายจ้างมักจะยึดบัตรอนุญาตของแรงงานเอาไว้ทำให้แรงงานข้ามชาติเหล่านี้ไม่รอดพ้นจากการถูกจับกุมของเจ้าหน้าที่ แรงงานหลายคนจึงรู้สึกว่าการมีหรือไม่มีบัตรอนุญาตทำงานไม่มีความแตกต่างกันมากนัก เพราะยังงต้องจ่ายเงิน “ค่าคุ้มครอง” ให้กับเจ้าหน้าที่อยู่ดี ทำให้แรงงานข้ามชาติหลายคนใช้วิธีการจ่ายส่วยให้แก่เจ้าหน้าที่แทนการไปจดทะเบียน แรงงานข้ามชาติจำนวนมากไม่มีเงินจ่ายค่าส่วยจะถูกจับกุมคุมขัง ปัญหาการจับกุมคุมขังของแรงงานข้ามชาติมีความรุนแรงอยู่มาก นอกจากเรื่องของห้องขังที่แออัดยัดเยียด ปัญหาสภาพความเป็นอยู่ อาหารประจำวันและห้องน้ำของผู้ถูกคุมขัง ยังพบว่ามีการทำร้ายร่างกายแรงงานข้ามชาติที่ถูกจับกุมโดยทั้งจากเจ้าหน้าที่และผู้ช่วยผู้คุมซึ่งเป็นนักโทษไทยที่อยู่ในที่คุมขัง มีการทุบตีทำร้ายแรงงานข้ามชาติที่ถูกจับกุมหากไม่พอใจจนถึงขั้นบาดเจ็บอย่างรุนแรงจนถึงเสียชีวิต มีการข่มขืน ล่วงละเมิดทางเพศ การกระทำอนาจารต่อผู้ต้องขังที่เป็นแรงงานข้ามชาติหญิง เช่น ให้ผู้ต้องขังชายช่วยตัวเองหน้าห้องผู้ต้องขังหญิง ไปจนถึงการข่มขืนกระทำชำเราผู้ต้องขังหญิง โดยนักโทษชายที่เป็นคนไทยต่อหน้าเจ้าหน้าที่ที่ไม่ใส่ใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือบางครั้งเจ้าหน้าที่รัฐบางคนก็เป็นผู้กระทำเสียเอง

จากที่กล่าวมาทั้ง ๔ ข้อใหญ่ ๆ จะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านั้นเป็นปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้น ซ้อนทับกันตั้งแต่ความรุนแรงทางกายภาพที่ปรากฏเห็นได้ชัด ดังเช่น กรณีการทำร้ายร่างกาย การล่วงละเมิดทางเพศ และการฆ่า ไปจนถึงความรุนแรงทางโครงสร้างที่มองไม่เห็นได้ชัดเจนนัก เช่น การปกครองประเทศโดยระบอบเผด็จการทหาร การมีนโยบายรัฐที่ไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน การกดขี่แรงงาน การขูดรีดค่าแรง รวมไปถึงกระบวนการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศต้นทางและในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีความรุนแรงที่แฝงเร้นอีกชนิดหนึ่ง ซึ่ง “เรา” อาจลืมเลือนไปหรือไม่คิดว่ามันดำรงอยู่ คือ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากอคติและความเคียดชัง จะเห็นได้ชัดว่าหากเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงที่มีต่อคนเหล่านี้ขึ้น หลายคนมองว่าเป็นเรื่องธรรมดา หลายคนมองว่าเป็นเรื่องสมควรแล้วที่คนเหล่านี้จะได้รับ หลายคนรับรู้แล้วลืมเลือนมันไป ปัญหาของความรุนแรงชนิดนี้ไม่ได้อยู่ที่การทำร้ายร่างกาย แต่เป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่ความรุนแรงที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่โดยไม่รู้ตัว ที่สำคัญคือผู้ที่กระทำความรุนแรงประเภทนี้ก็ไม่รู้ตัวเช่นกันว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความรุนแรง และที่สำคัญยิ่งกว่าก็คือ แท้จริงแล้วพวกเขาเหล่านั้นก็เป็นเหยื่อของความรุนแรงด้วยเช่นกัน ซึ่งก็คือ ความรุนแรงเชิงอคติทางชาติพันธุ์

ปัญหาหนึ่งที่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิต่อแรงงานข้ามชาติ คือ ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ที่มีต่อแรงงานข้ามชาติ มีการสร้างและผลิตซ้ำผ่านสื่อหรือกลไกต่าง ๆ ในสังคมเพื่อตอกย้ำให้เห็นว่าแรงงานข้ามชาติเหล่านี้เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐต้องทำการควบคุมอย่างจริงจัง แรงงานข้ามชาติเหล่านี้เข้ามาแย่งงานแรงงานไทยต้องไล่ออกไปให้หมด ทั้งที่แรงงานเหล่านี้เข้ามาทำงาน “๓ ส.” งานที่แรงงานไทยส่วนใหญ่ไม่ทำกันแล้ว แนวคิดและการผลิตซ้ำทำให้สังคมไทยสร้างภาพความหวาดระแวงต่อแรงงานข้ามชาติโดยเฉพาะแรงงานพม่า คิดว่าแรงงานข้ามชาติเป็นตัวอันตรายนำกลัว แรงงานข้ามชาติเองต้องคอยหลบ ๆ ซ่อน ๆ ด้วยเกรงว่าจะถูกจับกุมทำร้าย สภาพการณ์เหล่านี้ถูกสร้างเป็นภาพมายาที่กดทับให้สังคมไทยหวาดระแวงแรงงานข้ามชาติ เกิดเป็นคำถามสำคัญว่าในฐานะมนุษย์ที่อยู่ร่วมพรมแดนติดต่อกัน จะดำรงสถานภาพของมิตรภาพและสันติสุขต่อกันได้อย่างไร ในเมื่อต่างหวาดระแวงปราศจากความ

ไว้วางใจต่อกันและกัน ในช่วงที่ผ่านมามีสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากเรื่องแรงงานข้ามชาติก็คือ สังคมที่ดำรงอยู่ด้วยความกลัว เราถูกทำให้กลัวซึ่งกันและกัน คนไทยกลัวแรงงานพม่า กลัวว่าพวกเขาเหล่านั้นจะมาทำร้ายตนเอง กลัวพวกเขาเหล่านั้นจะก่อเหตุร้ายกับคนรอบข้างของตนเอง ในขณะที่เดียวกันแรงงานข้ามชาติก็กลัวคนไทยจะมาทำร้ายพวกเขา กลัวคนไทยจะแจ้งความจับพวกเขา กลัวการถูกเจ้าหน้าที่ทำร้ายพวกเขา กลัวนายจ้างจะทำร้ายพวกเขา กลัวการถูกส่งกลับไปสู่ความไม่ปลอดภัยในประเทศของตนเอง ความกลัวเหล่านี้ไม่ใช่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เป็นความกลัวที่ถูกสร้างขึ้นจากการรับรู้ผ่านสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบอกเล่า การนำเสนอข่าว การประชาสัมพันธ์โดยรัฐ จากการศึกษา และรวมถึงจากการไม่รู้ เช่น เรากลัวเพราะเราไม่สามารถสื่อสารกับพวกเขาได้ ซึ่งก่อให้เกิดฐานคติที่เป็นลบต่ออีกฝ่ายหนึ่ง และสังคมได้ผลิตซ้ำฐานคติเหล่านี้ครั้งแล้วครั้งเล่า จนกลายเป็นความปกติ ความเคยชิน และสุดท้ายกลายเป็นเรื่องธรรมชาติของใครหลายคนไป

การดำรงอยู่ของ "สังคมแห่งความกลัว" นี้เองที่ช่วยเสริมสร้างความรุนแรงทางกายภาพเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า ทำให้การกดขี่ขูดรีดคนข้ามชาติเหล่านี้เกิดขึ้นเหมือนเป็นเรื่องปกติ จนกระทั่งกลายเป็นนโยบายแนวปฏิบัติของรัฐ และกลายเป็นความชอบธรรมให้แก่ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ไป คือการสร้างความรุนแรงผ่าน "ความเป็นอื่น" ให้แรงงานข้ามชาติ ผ่านเทคนิคอำนาจของ "ความเป็นรัฐชาติ" ดังเช่น

- ต้นเดือนเมษายน ๒๕๕๖ ตำรวจที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก ได้กักขังชายพม่าไม่ทราบชื่อนายหนึ่ง เมื่อตรวจพบว่าเขาเป็นผู้เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย เขาถูกขังในกรงที่ใช้สำหรับขังสุนัข ณ จุดตรวจของหมู่บ้าน วันหนึ่งในขณะที่เขาพยายามจะหนี ตำรวจเห็นและเรียกให้กลับมา ระหว่างที่เขาหันกลับเดินมาหาตำรวจเขาก็ถูกยิงที่หน้าอก ชาวบ้านที่เห็นเหตุการณ์จึงเล่าเรื่องราวให้คนงานพม่าอื่น ๆ ฟังและร่างของชายคนนั้นถูกพบในท้องทุ่งในวันต่อมา

- วันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๖ กลุ่มบุคคลที่อยู่ภายใต้การดูแลของตำรวจและอาสาป้องกันภัยพลเรือน ได้ตีชายพม่าไม่ทราบชื่อจนถึงแก่ชีวิตที่ป้ายรถเมล์แห่งหนึ่งในกรุงเทพ ชายผู้เคราะห์ร้ายรายนี้บังเอิญเดินสะดุดล้มท่ามกลางกลุ่มอันธพาลที่ทะเลาะกันอยู่ ทำให้คนในกลุ่มเบี่ยงความสนใจมาที่เขา สมาชิกในเครื่องแบบของอาสาป้องกันภัยพลเรือนยืนดูอยู่ก่อนที่จะแจ้งตำรวจที่อยู่ใกล้ ๆ ให้มาพาผู้เคราะห์ร้ายไปกุมขัง เช้าวันต่อมาร่างที่ไร้วิญญาณของเขาถูกนำออกไปโดยรถบรรทุก ไม่มีรายงานถึงการดำเนินการใด ๆ ต่อผู้กระทำทั้ง ๆ ที่มีพยานรู้เห็นเหตุการณ์มากมาย

- กลางเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๖ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้ละเมิดกฎหมายโดยการกักขังและต่อมาสังหารแรงงานพม่าที่เข้าเมืองอย่างถูกต้อง ๖ คน เตน ฮัน อายุ ๒๕ ปี, เตน นาย อายุ ๔๔ ปี, เอ มิน อายุ ๒๒ ปี, นวย เล อายุ ๑๙ ปี, หม่อง หม่อง อายุ ๒๔ ปี, และ อา นยา ชะ อายุ ๒๒ ปี ชายทั้งหมดนี้ถูกมัดรวมกันที่หน้าบ้านของผู้ใหญ่บ้านก่อนจะถูกนำไปฆ่า ผู้ใหญ่บ้านถูกตั้งข้อหาฆาตกรรมแต่ก็ได้รับการประกันตัวออกไป นอกจากนั้นไม่มีใครถูกตั้งข้อหาอีก แม้ว่ามีพยานบุคคลและ

พยานแวดล้อมมากมายบ่งชี้ถึงความเกี่ยวข้องของเจ้าหน้าที่รักษากฎหมาย พยานส่วนมากและญาติของผู้เสียชีวิตถูกส่งกลับไปยังพม่า และการดำเนินคดีเกิดขึ้นโดยไม่มีทนายฝ่ายโจทก์แต่อย่างใด

- เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยได้ข่มขืนฆ่า ธันดา คลาง วัย ๒๕ ปี ที่แม่สอด จังหวัดตาก เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๖ ตำรวจจับผู้ต้องหาหลังจากที่เห็นว่าเพื่อนร่วมงานของเธอกว่าพันคนประท้วงแสดงความไม่พอใจ และเข้าทำร้ายผู้ต้องหา ซึ่งต่อมายอมรับสารภาพ อย่างไรก็ตามพยานผู้เห็นเหตุการณ์เปิดเผยว่า มีคนอื่นอย่างน้อยสองคนน่าจะมีส่วนรู้เห็นในเหตุการณ์นี้ แต่ไม่ได้ถูกนำมากล่าวถึงแต่อย่างใด

- ๘ ก.ค. ๒๕๕๕ น.ส.มะซู หรือมาซู คนงานชาวพม่าถูกฆาตกรใจโหดรุมข่มขืน ใช้น้ำมันเบนซินราดตัวจุดไฟเผาทั้งเป็น นำขึ้นรถยนต์ไปทิ้งริมถนนสายอุทัยธานี - ทักษิณ หน้าสถานีวิทยุกระจายเสียงบ้านเขากิว หมู่ ๕ ต. ดอนขวาง อ. เมืองอุทัยธานี โดยพลเมืองดีผ่านมาพบนำส่ง รพ. อุทัยธานี และเสียชีวิตในเวลาต่อมา หลังเกิดเหตุทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีคำสั่งให้ตำรวจร้อยพันคดีขึ้นมาใหม่ เนื่องจากเป็นคดีอุกฉกรรจ์ ฆาตกรลงมือเหี้ยมโหด โดยไม่เกรงกลัวกฎหมายบ้านเมือง จากเบาะแสและแนวทางการสืบสวนพบว่า คดีนี้มีคนมีสีเป็นผู้บงการอยู่เบื้องหลัง เนื่องจากสงสัยว่า น.ส.มะซู เป็นคนขโมยทรัพย์สินของนายจ้าง จึงรุมข่มขืนเพื่อรับสารภาพ ก่อนจะใช้น้ำมันราดจุดไฟเผานำร่างไปโยนทิ้งริมถนน

จากที่กล่าวมาข้างต้นคือเหตุการณ์บางเหตุการณ์ของการใช้ความรุนแรงกับแรงงานข้ามชาติที่มาจากประเทศพม่าในพื้นที่ภาคส่วนต่างๆของสังคมไทย เกิดอะไรขึ้นกับคนเหล่านี้? ทำไมเขาต้องถูกทำร้าย ถูกข่มขืน ถูกจับกุมโดย “คนไทยซึ่งเป็นเจ้าของบ้าน” ด้วย? ความโอบอ้อมอารีของคนไทยหายไปไหน? ไหนบอกว่าเมืองพุทธ? ตอนนั้นไม่มีใครช่วยเหลือพวกเขาเลยหรือ? คำถามเหล่านี้วนเวียนปรากฏซ้ำแล้วซ้ำเล่าตลอดเวลาที่เราได้รับรู้เหตุการณ์ หากเราลองพยายามวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นหลายแนวคิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ชี้ชวนให้เห็นว่า เมื่อพูดถึงแรงงานข้ามชาติ คำที่จะปรากฏมาพร้อมกับคำ ๆ นี้ คือ คำว่าแรงงานเถื่อน ผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย ผู้ค้ายาเสพติด หลายต่อหลายครั้งคำเหล่านี้เองเมื่อลองตั้งคำถามกับความรู้สึกเหล่านี้อย่างจริงจัง จะพบว่าภายใต้ความรู้สึกที่ทำให้ปรากฏคำเหล่านี้เกิดขึ้นมาได้เกิดขึ้นภายใต้วาทกรรม “ชาตินิยม” วาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นในยุคล่าอาณานิคม เมื่อมันถูกนำไปเชื่อมโยงเข้ากับ “คนไทย” “รัฐไทย” ทำให้วาทกรรมดังกล่าวไม่ได้ปฏิบัติการแค่ในระดับพื้นที่ที่ควบคุมคนกลุ่มนี้ไว้ แต่ลงลึกในระดับของตัวบุคคลที่ทำให้ไม่ว่าใครก็ตามที่เป็นแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติที่มาจากประเทศพม่ากลายเป็นบุคคลอันตราย บุคคลที่ต้องผลักดันกลับประเทศ

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับแรงงานข้ามชาติถ้าวิเคราะห์กันอย่างที่สุ่มมันมีกระบวนการในการให้ความชอบธรรมกับประชาชนไทยบางคน/บางกลุ่ม/บางพวก โดยมี “รัฐ” คอยค้ำจุนความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรงอยู่เบื้องหลัง หลายครั้งเราพลาดเกินไปที่จะตั้งคำถามว่า “รัฐมีสิทธิหรือไม่ที่จะจัดการ/สังหาร/ใช้ความรุนแรงกับคนในชาติที่ถูกทำให้แตกต่าง/หรือแตกต่างจากที่รัฐต้องการ?” การอ้างความชอบธรรมแบบง่าย ๆ ว่าเพื่ออนาคตที่ดีของชาติมาเป็นเหตุผลในการใช้ความรุนแรง เป็นสิ่งสะท้อน

ถึงความมั่งง่ายของวัฒนธรรมไทยที่มีต่อตัวตนของความเป็นมนุษย์ เอาชาติมาลดทอน หรือลบคุณค่าความเป็นมนุษย์ของพวกเขาให้ด้อยค่าลงไป การณ์กลับกลายสะท้อนให้เห็นยิ่งขึ้นว่าชาติไทยกลายเป็นชาติที่โหดร้าย ไม่สนใจชีวิตของมนุษย์ที่ได้รับผลกระทบมาตั้งแต่ยังมีได้โยกย้ายถิ่นเสียด้วยซ้ำ

เรียบเรียงโดย ปรียวรรณ สุวรรณสุนย์

ที่มา :

<http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document9652.html>

(สืบค้น ณ วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๒)

สารนำรู้

คุณภาพชีวิตการทำงาน

โดย...นารีลักษณ์ ศิริวรรณ

การทำงานมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง อาจกล่าวได้ว่าการทำงานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต การทำงานเป็นสิ่งที่ให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ เพราะเป็นโอกาสที่ทำให้เกิดการพบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่น ๆ ดังนั้น การทำงานจึงเป็นการเปิดโอกาสให้แสดงออกถึงเขาว์ปัญญา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อันจะนำมาซึ่งเกียรติภูมิและความพึงพอใจในชีวิต

คุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of working Life) เป็นองค์ประกอบหรือมิติหนึ่งที่สำคัญของคุณภาพชีวิต (Quality of Life) นั้นเอง แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานได้กำเนิดและแพร่หลายในประเทศอุตสาหกรรม ทั้งนี้ ความหมายของคำว่า คุณภาพชีวิตการทำงาน พบว่ามีผู้รู้ นักวิชาการ ได้ให้ความหมาย หรือคำนิยามที่น่าสนใจหลายประเด็น คือ

๑. คุณภาพชีวิตการทำงาน เป็นการสร้างสรรค์บรรยากาศที่จะทำให้ผู้ใช้แรงงานได้รับความพึงพอใจในการทำงานสูงขึ้น โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาคำคัญขององค์การ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อชีวิตการทำงานของพวกเขา นั่นคือ การปรับปรุงการบริหารเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ โดยทำให้มีความเป็นประชาธิปไตยในสถานที่ทำงานเพิ่มมากขึ้น เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์การ

๒. คุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย ค่าจ้าง ชั่วโมงการทำงาน สภาพแวดล้อมการทำงาน ผลประโยชน์และบริการ ความก้าวหน้าในการทำงาน และการมีมนุษยสัมพันธ์ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่สร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจให้กับคนงาน

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand

๓. คุณภาพชีวิตการทำงาน คือ ผลที่เกิดจากคนงาน ซึ่งหมายถึง การปรับปรุงลักษณะงาน ภายในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานควรได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ ในการส่งเสริมระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแต่ละบุคคล และรวมถึงความต้องการของพนักงานในเรื่องความพึงพอใจในงาน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะมีผลต่อสภาพการทำงานของเขาด้วย

๔. คุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง การคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ในการทำงาน (Humanization of Work) มีความหมายครอบคลุมถึงวิธีการ แนวปฏิบัติหรือเทคโนโลยีที่ส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจมากขึ้น รวมทั้งการปรับปรุงผลการปฏิบัติงานทั้งขององค์กรและปัจเจกบุคคลตามลำดับ

ในขณะที่ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล Huse และ Cummings ได้ให้คำนิยามของคำว่า “คุณภาพชีวิตการทำงาน” ไว้ใน ๘ มิติด้วยกัน คือ

๑. การให้ผลตอบแทนที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการครองชีพ (Adequate and Fair compensation) คำถามที่ใช้ในการสำรวจก็จะเกี่ยวเนื่องกับฐานเงินเดือน (มีโครงสร้างเงินเดือนที่เป็นระบบชัดเจน) สวัสดิการ สิทธิประโยชน์ การปรับอัตราเงินเดือน และค่าครองชีพที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ

๒. การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย (Safe and Healthy Environment) ด้วยการ จัดหา ติดตั้ง และมีอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องมืองานที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน และไม่มีสภาพที่ก่อให้เกิดอันตรายใด ๆ อีกทั้งยังต้องมีแผนระงับภัยที่ดีด้วย

๓. การพัฒนาศักยภาพและความสามารถของพนักงาน (Human Resource Development) มีการประเมินความรู้ ความสามารถของพนักงาน และจัดอบรมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งภายในห้อง ภายนอกห้อง การศึกษาดูงาน รวมทั้งการชมเชยให้รางวัลเมื่อมีผลงานดี

๔. การส่งเสริมให้พนักงานมีความก้าวหน้าในงาน (Growth and Career Development) ด้วยการสร้างโอกาสที่มองเห็นได้อย่างเป็นระบบ ทั้งการเพิ่มขึ้นของเงินเดือน และตำแหน่งงาน ตลอดจนการโยกย้ายสลับสับเปลี่ยนหน้าที่การทำงานที่สอดคล้องกับศักยภาพและความสามารถของแต่ละคน ที่สำคัญต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ

๕. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร (Social Integration) การรู้จักแบ่งปัน การจัดกิจกรรมร่วมกัน และการทำงานเป็นทีมทั้งที่อยู่ในสายงานเดียวกันหรือข้ามสายงาน มีส่วนช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นทั้งสิ้น

๖. การมีระบบที่ดีมีความยุติธรรม (Constitutionalism) มีระบบงาน วิธีปฏิบัติงาน และแผนงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกคนได้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง อีกทั้งยังมีช่องทางร้องเรียน หรือแสดงความคิดเห็นได้ตามสมควร

๗. การมีภาวะอิสระจากงาน (Total Free Space) ให้ทุกคนได้มีเวลาส่วนตัวเพื่อความผ่อนคลาย และมีเวลาให้ครอบครัวเพื่อมีชีวิตที่ดีพร้อม อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ทำประโยชน์กับสังคมและชุมชน

๘. ความภาคภูมิใจในองค์กร (Organizational Pride) ไม่อายใครที่จะบอกต่อเพื่อน หรือคนภายนอกทั่วไปว่าทำงาน ทำหน้าที่ดี และทำหน้าที่อยู่ในส่วนไหนขององค์กร

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าการสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน เป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่ง คุณภาพชีวิตการทำงานในลักษณะของความพึงพอใจในการทำงานนั้น จะส่งผลต่อการปฏิบัติงาน และยังเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดความต้องการทำงาน ซึ่งนำไปสู่ประสิทธิภาพและเกิดการเพิ่มผลผลิตของบริษัทหรือองค์กรในที่สุด เรียกได้ว่า บรรลุเป้าหมายของทั้งบุคคลในฐานะสมาชิกขององค์กรและตัวองค์กรเอง นอกจากนี้ยังส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอีกด้วย

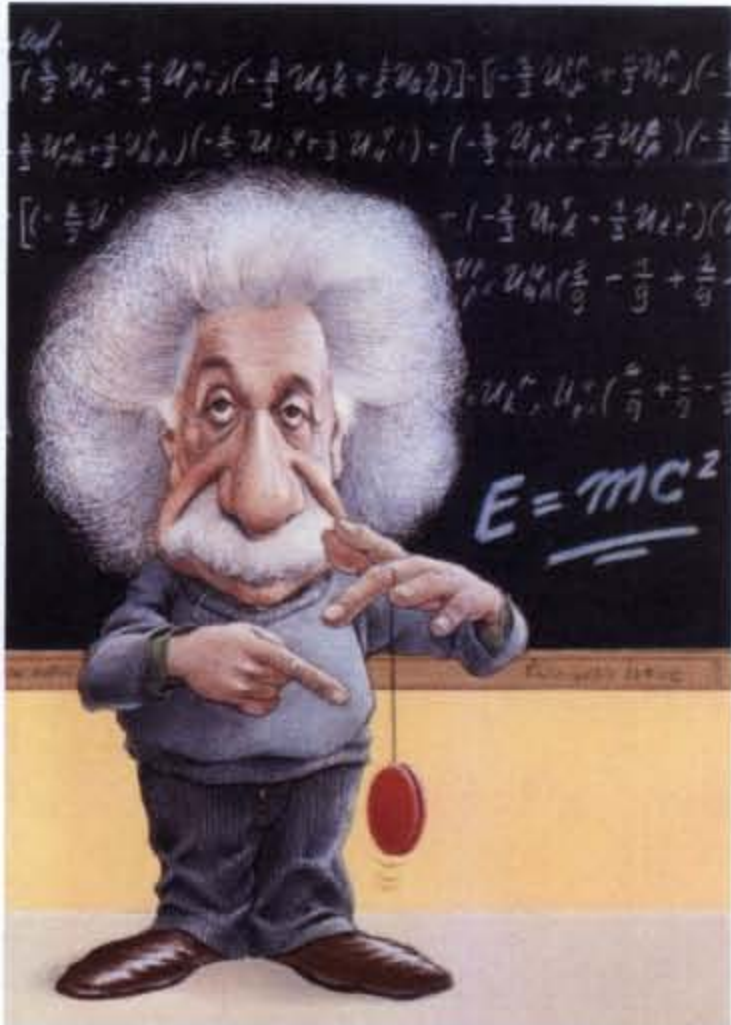
ที่มา :

[http : //www.nidambe๑๑.net/ekonomiz/๒๐๐๙๑๓/๒๐๐๙augusto๓ p๘.htm](http://www.nidambe๑๑.net/ekonomiz/๒๐๐๙๑๓/๒๐๐๙augusto๓ p๘.htm).

เรียนรู้กับวิจัย

ตัวแปร ประเภทตัวแปรและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

เรียบเรียงโดย อัญชลี จวงจันทร์

ตัวแปร คือ คุณสมบัติหรือคุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สามารถแปรค่าได้หลายค่า ซึ่งค่าของตัวแปรเป็นได้ทั้งเชิงปริมาณ หรือเชิงคุณลักษณะ เช่น “สีผม” เป็นตัวแปร เนื่องจาก “สีผม” เป็นคุณลักษณะของผม ซึ่งมีหลายค่า ดำ น้ำตาล แดง เป็นต้น ซึ่งค่าของตัวแปร “สีผม” เป็นค่าเชิงคุณลักษณะ “น้ำหนัก” เป็นตัวแปร เนื่องจาก “น้ำหนัก” เป็นคุณสมบัติของสิ่งของ ซึ่งค่าของตัวแปร “น้ำหนัก” มีหลายค่า เช่น ๒๐, ๒๕, ๓๐ กิโลกรัม เป็นต้น ค่าของตัวแปร “น้ำหนัก” เป็นค่าเชิงปริมาณ

ประเภทของตัวแปร

การจำแนกประเภทของตัวแปร สามารถจำแนกได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับว่าจะใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการจำแนกประเภท

ในที่นี้จะกล่าวถึงการจำแนกตัวแปรเพียง ๓ วิธีเท่านั้น คือ

๑. ใช้คุณสมบัติของตัวแปรเป็นเกณฑ์ เมื่อใช้คุณสมบัติของตัวแปรเป็นเกณฑ์จำแนกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑.๑ ตัวแปรเชิงคุณลักษณะ หมายถึง ตัวแปรที่ค่าของตัวแปรเป็นคุณลักษณะต่าง ๆ ไม่ใช่ค่าที่เป็นจำนวนนับหรือปริมาณ เช่น เพศ ซึ่งค่าของตัวแปรเพศ ในเชิงคุณลักษณะ คือ ชายและหญิง

๑.๒ ตัวแปรเชิงปริมาณ หมายถึง ตัวแปรที่ค่าของตัวแปรเป็นจำนวนนับหรือเชิงปริมาณ เช่น อายุ

๒. ใช้ธรรมชาติของตัวแปรเป็นเกณฑ์ เมื่อใช้ธรรมชาติของตัวแปรเป็นเกณฑ์ จำแนกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๑ ตัวแปรต่อเนื่อง หมายถึง ตัวแปรที่มีค่าย่อย ๆ ระหว่างค่าของตัวแปรที่ ๑, ๒, ๓... ฯลฯ เช่น ตัวแปรอายุ สมมุติว่านายแดงอายุ ๓๐ นายดำอายุ ๓๑ อาจจะมีบางคนที่อายุ ๓๐ ปี ๖ เดือน ๑๐ วัน ๕ ชั่วโมง ๒๐ นาที ๑๐ วินาที เป็นต้น จะเห็นได้ว่าระหว่างค่าของ ๓๐ และ ๓๑ จะไม่ขาดตอนจากกันโดยเด็ดขาด แต่จะมีค่าย่อย ๆ ระหว่างค่าเหล่านั้น

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand

๒.๒ ตัวแปรไม่ต่อเนื่องหรือตัวแปรขาดตอน หมายถึง ตัวแปรที่ไม่มีค่าย่อย ๆ ระหว่างค่าของตัวแปรที่ ๑, ๒, ๓... ฯลฯ เช่น ตัวแปรเพศ ค่าของตัวแปรเพศ มีเพียง ๒ ค่า คือ ชายและหญิง จะไม่มีค่าย่อย ๆ ระหว่างชายและหญิง ตัวแปรผลการโยนลูกเต๋า ๑ ลูก ค่าของตัวแปร คือ ๑ หรือ ๒ หรือ ๓ หรือ ๔ หรือ ๕ หรือ ๖ จะไม่มีค่าย่อย ๆ ระหว่างค่าเหล่านั้น

๓. ใช้ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลเป็นเกณฑ์ เมื่อใช้ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลเป็นเกณฑ์จำแนกได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๓.๑ ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ หมายถึง ตัวแปรที่เป็นเหตุหรือตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อตัวแปรอื่น เมื่อเปลี่ยนแปลงค่าของตัวแปรต้น ทำให้ค่าของตัวแปรตามเปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าการปลูกข้าวโพด ๒ พันธุ์ จะส่งผลให้ปริมาณผลผลิตของข้าวโพดต่างกันหรือไม่ ถ้าใช้ปุ๋ยชนิดเดียวกัน และใช้ปุ๋ยในปริมาณที่เท่ากันในกรณีนี้ตัวแปรต้นคือ พันธุ์ของข้าวโพด ซึ่งมี ๒ ระดับ คือ พันธุ์ชนิดที่ ๑ และพันธุ์ชนิดที่ ๒

๓.๒ ตัวแปรตาม หมายถึง ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับตัวแปรต้น การเปลี่ยนแปลงค่าของตัวแปรตามเกิดจากผลกระทบของตัวแปรต้น เมื่อค่าของตัวแปรต้นเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ค่าของตัวแปรตามเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังเช่น กรณีตัวอย่างในข้อ ๓.๑ ปริมาณผลผลิตของข้าวโพดคือ ตัวแปรตาม

๓.๓ ตัวแปรเกิน หมายถึง ตัวแปรอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยไม่ได้สนใจ แต่ส่งผลกระทบต่อตัวแปรตาม โดยที่ผู้วิจัยไม่ได้ทำการควบคุมหรือจัดการกับตัวแปรเหล่านั้นเลย เช่น กรณีดังกล่าวข้างต้น ตัวแปรที่อาจจะส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตของข้าวโพด คือ ชนิดของดิน ดังนั้น ถ้าบังเอิญดินที่ใช้ปลูกข้าวโพด ๒ พันธุ์นั้น เป็นดินคนละชนิด ดังนั้นถ้าปริมาณผลผลิตของข้าวโพด ๒ พันธุ์นั้นแตกต่างกัน ผู้วิจัยไม่สามารถสรุปได้ว่าการที่ปริมาณผลผลิตข้าวโพดต่างกันเป็นเพราะใช้ข้าวโพดคนละพันธุ์ เนื่องจากปริมาณผลผลิตของข้าวโพดที่ต่างกันนั้น อาจจะเนื่องมาจากชนิดของดินที่แตกต่างกัน หรืออาจจะเป็นเพราะใช้พันธุ์ที่ต่างกันหรืออาจจะเป็นเพราะเนื่องมาจากชนิดของดิน และชนิดของพันธุ์ที่แตกต่างกันในกรณีเช่นนี้ ตัวแปรชนิดของดิน คือ ตัวแปรเกิน

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จำแนกได้เป็นชนิดต่าง ๆ ดังนี้ ตัวแปรทวิภาค ตัวแปรพหุ ตัวแปรที่มีความชัดเจน ตัวแปรเชิงโครงสร้าง ตัวแปรเชิงคุณภาพ ตัวแปรเชิงปริมาณ ตัวแปรแบบต่อเนื่อง ตัวแปรแบบไม่ต่อเนื่อง ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม ตัวแปรย่อย ตัวแปรแทรกซ้อน ตัวแปรสอดแทรก ตัวแปรควบคุม เป็นต้น

ประเภทของตัวแปร แบ่งตามบทบาทหน้าที่

- ตัวแปรอิสระ หมายถึง ตัวแปรที่มีคุณสมบัติทำหน้าที่เป็นเหตุ ซึ่งให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามมา

- ตัวแปรตาม หมายถึง ตัวแปรที่มีคุณสมบัติ ทำหน้าที่เป็นผล

- ตัวแปรแทรก หมายถึง คุณสมบัติสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยไม่ต้องการจะศึกษา แต่มีผลกระทบต่อตัวแปรที่ผู้วิจัยศึกษา
- ตัวแปรควบคุม ทำหน้าที่ควบคุมความผันแปร มีประโยชน์ในการลดความคลาดเคลื่อนของงานวิจัย

เกณฑ์ในการจำแนกประเภทของตัวแปร

เกณฑ์ในการจำแนกประเภทของตัวแปรมี ๔ ลักษณะ คือ

๑. พิจารณาคุณสมบัติของค่าที่แปรออกมาแบ่งเป็น ๒ ชนิด คือ

๑.๑ ตัวแปรเชิงปริมาณ เป็นตัวแปรที่แตกต่างกันในระหว่างพวกเดียวกัน หรือค่าที่แปรออกมาแตกต่างกันออกไปตามความถี่จำนวนปริมาณมากน้อยหรือลำดับที่ เช่น

- คะแนนของนักศึกษา (๑๗, ๑๘, ๑๙...)
- จำนวนบุตรในครอบครัว (๐, ๑, ๒...)

๑.๒ ตัวแปรเชิงคุณภาพ เป็นตัวแปรที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันในแง่ของชนิดหรือประเภท โดยใช้ชื่อเป็นภาษาที่แสดงถึงคุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ในพวกนั้น เช่น

อาชีพ (ข้าราชการ ค้าขาย เกษตรกร รัฐวิสาหกิจ รับจ้าง)

เพศ (ชาย หญิง)

๒. พิจารณาความต่อเนื่องตามธรรมชาติของตัวแปร แบ่งเป็น ๒ ชนิด คือ

๒.๑ ตัวแปรค่าต่อเนื่อง เป็นตัวแปรที่มีค่าต่อเนื่องกันตลอด เช่น ส่วนสูง น้ำหนัก คะแนน สอบ เป็นต้น ค่าของตัวแปรเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องเป็นเลขเต็มหน่วยพอดี อาจเป็นทศนิยมหรือเป็นเศษส่วนได้

๒.๒ ตัวแปรค่าไม่ต่อเนื่อง ตัวแปรประเภทนี้มีค่าเฉพาะตัวของมันแยกออกจากกัน เด็ดขาดวัดค่าเป็นจำนวนเต็ม เช่น จำนวนหนังสือ เพศ (ชายแทนด้วย ๐ หญิงแทนด้วย ๑) เป็นต้น

๓. พิจารณาความเป็นไปได้ของผู้วิจัยที่จะจัดกระทำกับตัวแปรแบ่งเป็น ๒ ชนิด คือ

๓.๑ ตัวแปรที่กำหนดไว้ เป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยสามารถกำหนดให้กับผู้รับการทดลองได้ เช่น วิธีสอน การจัดสอนซ่อมเสริม การจัดสภาพห้องเรียนและอื่น ๆ เป็นต้น

๓.๒ ตัวแปรที่จัดกระทำขึ้นไม่ได้ เป็นตัวแปรที่ยากจะกำหนดให้ผู้รับการทดลองได้ตัวแปรเหล่านี้เป็นลักษณะของผู้รับการทดลอง เช่น เพศ สภาพเศรษฐกิจ ความถนัด เป็นต้น

๔. พิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในเชิงเหตุผล เป็นการแบ่งตามลักษณะการใช้เป็นวิธีแบ่งตัวแปรที่นิยมกันมากที่สุด แบ่งเป็น

๔.๑ ตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้น เป็นตัวแปรที่จะทำให้เกิดสิ่งอื่นตามมาเป็นตัวแปรที่เป็นเหตุที่มาก่อน

๔.๒ ตัวแปรตาม เป็นตัวแปรที่เป็นผลมาจากตัวแปรต้น

๔.๓ ตัวแปรแทรกซ้อน เป็นตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อตัวแปรตาม โดยผู้วิจัยไม่ต้องการให้เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้นโดยผู้วิจัยต้องพยายามควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน เช่น ควบคุมด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่างควบคุมโดยวิธีการทางสถิติหรือผู้วิจัยอาจนำตัวแปรแทรกซ้อนมาศึกษาเป็นตัวแปรอิสระอีกตัวแปรหนึ่งไปเลย

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

๑. การพรรณนาข้อมูลโดยการวัดความสัมพันธ์ระหว่าง ๒ ตัวแปร ระดับนามมาตรา (Nominal Variables)

- การวัดโดยค่าสถิติไคสแควร์ (Chi - Square) และ Cramer's V
- การวัดโดยหลักการลดความคลาดเคลื่อนอย่างเป็นสัดส่วน Lamda (L)

๒. การพรรณนาข้อมูลโดยการวัดความสัมพันธ์ระหว่าง ๒ ตัวแปร ลำดับมาตรา (Ordinal Variables)

- ข้อมูลในตารางความถี่ที่กลุ่มย่อยมีการแสดงเป็นลำดับ : Goodman and Kruskal Gamma's G
- ข้อมูลที่แต่ละกรณีศึกษาแสดงเป็นลำดับที่ : Spearman's Correlation Coefficient

๓. การพรรณนาข้อมูลโดยการวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับช่วงมาตรา (Interval Variables) และอัตราส่วนมาตรา (Ratio Variables)

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

หมายถึง การพรรณนาเกี่ยวกับการปรากฏขึ้นพร้อมกันของตัวแปร

ตัวอย่าง *การศึกษาสาเหตุในการเกิดอาชญากรรม

ตัวแปรต้น

- การศึกษา
- รายได้
- ภูมิสำเนา

* การศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาฯ ที่มีต่อรัฐบาล

- คณะ
- ชั้นปี

ตัวแปรตาม

- การประกอบอาชญากรรม

ทัศนคติ

การพรรณนาข้อมูลโดยการวัดความสัมพันธ์

การวัดความสัมพันธ์ระหว่าง ๒ ตัวแปร

๑. การวัดความสัมพันธ์ระหว่าง ๒ ตัวแปร ระดับนามมาตรา (Nominal scale)

เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ กับความเห็นของนโยบายการบริหารของหน่วยงาน*

ตัวอย่างความสัมพันธ์ของตัวแปร ๕ แบบของการแจกแจงความถี่ ๒ ตัวแปร ระดับนามมาตรา

ตัวอย่าง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความเห็นเกี่ยวกับนโยบายบริหารของหน่วยงาน

๑. สองตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน

		เพศ		
		ชาย	หญิง	
ความเห็น	พอใจ	๑๒๐(๖๐%)	๑๒๐(๖๐%)	๒๔๐
	ไม่พอใจ	๘๐(๔๐%)	๘๐(๔๐%)	๑๖๐
		๒๐๐(๑๐๐%)	๒๐๐(๑๐๐%)	๔๐๐

๒. สองตัวแปรมีความสัมพันธ์กันบ้าง

		เพศ		
		ชาย	หญิง	
ความเห็น	พอใจ	๑๖๐(๖๐%)	๘๐(๒๐%)	๒๔๐
	ไม่พอใจ	๘๐(๔๐%)	๑๒๐(๖๐%)	๑๖๐
		๒๐๐(๑๐๐%)	๒๐๐(๑๐๐%)	๔๐๐

๓. สองตัวแปร มีความสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์

		เพศ		
		ชาย	หญิง	
ความเห็น	พอใจ	๒๐๐(๑๐๐%)	๐(๐%)	๒๔๐
	ไม่พอใจ	๐(๐%)	๒๐๐(๑๐๐%)	๑๖๐
		๒๐๐(๑๐๐%)	๒๐๐(๑๐๐%)	๔๐๐

๔. สองตัวแปร มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง

		เพศ		
		ชาย	หญิง	
ความเห็น	พอใจ	๒๐๐(๑๐๐%)	๕๐(๒๐%)	๒๕๐
	ไม่พอใจ	๐(๐%)	๑๖๐(๘๐%)	๑๖๐
		๒๐๐(๑๐๐%)	๒๐๐(๑๐๐%)	๔๐๐

๑. สถิติที่ใช้ คือ ค่าไคสแควร์ (chi-square หรือ X^2)

- ต้องการทราบตัวแปร ๒ ตัว มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ มากน้อยเพียงใด
- ไม่ได้กำหนดว่าตัวแปรใดเป็นตัวแปรต้น ตัวแปรตาม
- เป็นวิธีการวัดแบบสมมาตร (Symmetrical measured)

สูตร X^2 = ค่า Cramer's V เป็นการวัดความเข้มของความสัมพันธ์ทางสถิติ

ค่า Cramer's V นำมาใช้ในการวัดความสัมพันธ์ของตัวแปร

ซึ่งหาความสัมพันธ์จากค่าไคสแควร์

- ค่า $V = 0$ = ตัวแปร ๒ ตัว ไม่มีความสัมพันธ์กัน
- ค่า $V = 0.01 - 0.25$ = ๒ ตัวแปร มีความสัมพันธ์กันบ้าง
- ค่า $V = 0.26 - 0.55$ = ๒ ตัวแปร มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง
- ค่า $V = 0.56 - 0.75$ = ๒ ตัวแปร มีความสัมพันธ์กันสูง
- ค่า $V = 0.76 - 0.99$ = ๒ ตัวแปร มีความสัมพันธ์กันสูงมาก
- ค่า $V = 1$ แสดงว่า ตัวแปร ๒ ตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์แบบ

การลดความคลาดเคลื่อนอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional reduction in error = PRE)

- ต้องการทราบว่าตัวแปรนามมาตราตัวหนึ่งถูกอธิบายจากตัวแปรนามมาตราอีกตัวหนึ่งหรือไม่ (เป็นความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล)
- แยกความแตกต่างระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามได้
- สถิติที่ใช้ เช่น Lambda (L)

LI RT

- เป็นวิธีการวัดแบบอสมมาตร (Asymmetrical measures)
- สามารถใช้ได้สะดวกกว่าการวัดที่มีพื้นฐานมาจากไควสแควร์
- เป็นการคาดหมายหรือทำนายคะแนน (ความถี่) แต่ละกลุ่มสำหรับแต่ละตัวแปรในการแจกแจงความถี่ของ ๒ ตัวแปร

สูตร การวัดแบบ PRE โดยใช้เทคนิค Lambda (L) ซึ่งเป็นการวัดความสัมพันธ์ของสองตัวแปร

ค่า L เปรียบเทียบในลักษณะอัตราส่วนได้

เช่น ข้อมูล A มี $L = 0.66$ แต่ข้อมูล B = 0.33

สรุปได้ว่าระดับความสัมพันธ์ของข้อมูลชุด A เป็นสองเท่าของระดับความสัมพันธ์ของข้อมูลชุด B

๒. ความสัมพันธ์ระหว่าง ๒ ตัวแปร ระดับลำดับมาตรา (Ordinal scale)

ความสัมพันธ์ของการแจกแจงความถี่ ๒ ตัวแปร ระดับลำดับมาตรา (Ordinal)

สองตัวแปร มีความสัมพันธ์เป็นบวก (Positive association)

ระดับการศึกษา

		สูง	กลาง	ต่ำ
รายได้	สูง	๗๐	๑๕	๑๐
	ไม่พอใจ	๒๐	๗๕	๑๕
	ต่ำ	๑๐	๑๐	๗๕
		๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐

สองตัวแปร มีความสัมพันธ์เป็นลบ (Negative association)

ระดับการศึกษา

		สูง	กลาง	ต่ำ
รายได้	สูง	๘	๑๕	๘๐
	ไม่พอใจ	๑๕	๗๐	๑๕
	ต่ำ	๗๘	๑๕	๕
		๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐

ใหญ่	๕๕	๒๐	๕๐
ขนาดครอบครัว กลาง	๒๕	๓๐	๓๐
ต่ำ	๒๐	๕๐	๒๐
	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐

Goodman and Kruskal's Gamma (G)

- Gamma (G) เป็นวิธีการวัดโดยยึดหลักการลดความคลาดเคลื่อนอย่างเป็นสัดส่วน
- เป็นตัววัดแบบ Symmetrical คือ เป็นการศึกษาโดยมิได้กำหนดความแตกต่างระหว่างตัวแปรต้น และตัวแปรตาม
- เหมือนกับตัววัดกลุ่ม PRE ตัวอื่น ๆ คือ ค่าของ Gamma สามารถเปรียบเทียบได้อย่างเป็นสัดส่วนกับการแจกแจงอื่น ๆ แต่ต้องเป็นทิศทางเดียว

- ความสัมพันธ์ที่สมบูรณ์จะให้ค่า Gamma เป็น ๑

เช่น ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและรายได้

ปรากฏว่า $G = ๐.๗๘$ สามารถอธิบายได้ว่า

- ๗๘% ของความแตกต่างในระดับการศึกษาถูกอธิบายโดยระดับรายได้
- หรือ ๗๘% ของความแตกต่างในระดับรายได้ถูกอธิบายโดยระดับการศึกษาโดยมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกัน

สรุปได้ว่า ระดับการศึกษาและรายได้อธิบายความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง

๓. การวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับช่วงมาตรา (Interval scale) และอัตราส่วนมาตรา (Ratio scale) ๒ ตัว หรือมากกว่า

- สมการถดถอยเชิงเส้นตรงอย่างง่าย (Simple Linear regression equation) พยากรณ์ตัวแปรตามหนึ่งตัวจากการทราบค่าตัวแปรต้นอีกตัวหนึ่ง

- สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson correlation coefficient) เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรระดับช่วงมาตรา/อัตราส่วนมาตราในขณะที่ละเลยตัวแปรอื่น ๆ

- สมการถดถอยเชิงแบนตรงพหุ (Multiple linear regression equation) เป็นการพยากรณ์ตัวแปรตามหนึ่งตัวจากการทราบค่าตัวแปรต้นชุดหนึ่ง (ตั้งแต่สองตัวขึ้นไป)

- สัมประสิทธิ์การทำนายพหุ (Coefficient of multiple determination) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (Multiple correlation coefficient) เป็นการศึกษาอำนาจการพยากรณ์หรือทำนายตัวแปรตามตัวหนึ่งจากตัวแปรต้นชุดหนึ่ง และเป็นการหาความสัมพันธ์ในเวลาเดียวกันระหว่างตัวแปรตามหนึ่งตัวกับตัวแปรต้นชุดหนึ่ง

อ้างอิง

www.polsci.chula.ac.th (สืบค้นวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๕๒)

www.panyathai.or/th (สืบค้นวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๕๒)

www.gotoknow.org (สืบค้นวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๕๒)

พบปะนักวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เชาวลิต

สัมภาษณ์โดย อัญชลี จวงจันทร์

ประวัติการศึกษา

- ปริญญาเอก Ph.D. (Development Administration) NIDA
(โครงการความร่วมมือระหว่าง NIDA – Indiana University, USA)
- ปริญญาโท สคม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปริญญาเอก กศบ. มหาวิทยาลัยบูรพา
- ประกาศนียบัตรนักวิจัยสังคมศาสตร์ หลักสูตร ๖ เดือน สภาวิจัยแห่งชาติ
- ประกาศนียบัตรด้านการจัดการ จากมหาวิทยาลัย Indiana U.S.A.
- ประกาศนียบัตรด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ จากมหาวิทยาลัย Berkeley U.S.A.
- ประกาศนียบัตรด้านภาวะผู้นำ การบริหารจัดการ จาก Asian Institute of Management
- ประกาศนียบัตรด้านการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี จากมหาวิทยาลัย Luton, London
- ประกาศนียบัตรด้านการจัดการ จากมหาวิทยาลัย Ilmenau, Germany

ประวัติการทำงาน

- ที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี
- ผู้ช่วยวุฒิสมาชิก
- ผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาเอก D.M. (Public Management) มสธ.
- รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- รองศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ที่ปรึกษากรมการการต่างประเทศ สภาผู้แทนราษฎร
- ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการจัดการ
- รองผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

LIIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

- กรรมการกำกับมาตรฐานสาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น วิทยาลัยลุ่มน้ำปิง วิทยาลัยทองสุข มหาวิทยาลัยธนบุรี
- กรรมการประเมินผลงานตำแหน่งทางวิชาการ ทบวงมหาวิทยาลัย
- คณะทำงานที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
- ที่ปรึกษาสถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรบุคคล
- อาจารย์พิเศษสอนระดับปริญญาโท ปริญญาเอก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเกริก มหาวิทยาลัยสยาม มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
- อาจารย์พิเศษ สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง โรงเรียนเสนาธิการทหารบก วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารอากาศชั้นสูง โรงเรียนนายทหารอากาศอาวุโส สถาบันพัฒนาข้าราชการ ตำรวจ สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการ
- วิทยากรบรรยายให้กับองค์การทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน ในด้านการบริหารจัดการ

ผลงานตำรา

- การจัดการการเปลี่ยนแปลง
- การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่
- การบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่
- นักบริหารทันสมัย
- การบริหารราชการส่วนภูมิภาค
- การจัดการเชิงกลยุทธ์ในภาครัฐกิจ
- หลักการพัฒนาชุมชน
- สวัสดิการสังคม

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

- ประถมาภรณ์มงกุฎไทย
- ประถมาภรณ์ช้างเผือก

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับความสำคัญของการวิจัยทางสังคมด้านรัฐศาสตร์ในปัจจุบัน

คำถาม : ปัจจุบันท่านทำงานวิจัยเรื่องอะไรบ้าง และได้นำไปใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง?

รศ.ดร. สุเทพ เชาวลิต : กำลังดำเนินการวิจัยโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการปฏิบัติงานของรัฐสภา” โดยได้รับเงินทุนสนับสนุนจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อดำเนินการวิจัยเสร็จสมบูรณ์ก็จะนำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการปฏิบัติงานของรัฐสภาให้สามารถตอบสนองภารกิจ ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทางด้านการวิจัยของเราในปัจจุบันเป็นไปอย่างช้ามากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในเอเชียด้วยกัน เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี สิงคโปร์ ที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นปริมาณผลงานการวิจัย การจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัย การสร้างนักวิจัย การใช้ประโยชน์แม้ว่าจะมีหน่วยงานด้านการวิจัยเกิดขึ้นมาบ้างแต่ด้วยปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดต่าง ๆ ทำให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาความก้าวหน้าทางการวิจัยของประเทศไทย การวิจัยส่วนใหญ่จึงมักอยู่ในสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการทำวิจัยเพื่อความก้าวหน้าในการขอตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์มากกว่าการทำวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาองค์การและการพัฒนาประเทศ

คำถาม : รัฐบาลควรเข้ามาให้ความสนใจหรือเข้ามาบริหารในด้านการวิจัยอย่างไร?

รศ.ดร. สุเทพ เชาวลิต : รัฐบาลมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนและพัฒนาการวิจัยในภาพรวมให้มีความก้าวหน้า โดยการมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการวิจัย ดังนี้

๑. การกำหนดนโยบายโดยให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาให้ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมในทุกระดับ
๒. การจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ อย่างเพียงพอเท่าที่ผ่านมานักวิจัยมักมีปัญหาด้านการหาแหล่งเงินทุนในการทำวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักวิจัยมือใหม่ที่มีไฟแรงและมีความต้องการสูงในการทำวิจัย
๓. การให้การสนับสนุนและการประสานกับหน่วยงานภาคเอกชนให้ทำงานวิจัยให้มากขึ้น และการใช้ประโยชน์ผลการวิจัยร่วมกันอันจะนำไปสู่องค์รวมในการพัฒนาประเทศ
๔. การนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การนำไปใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของ

นักการเมือง นักบริหารเพื่อเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงตรงกับปัญหา และความต้องการในทางการบริหารและในการพัฒนาประเทศ

๕. การสนับสนุนในการเผยแพร่ผลงานวิจัยและการประกาศเกียรติคุณนักวิจัยดีเด่นทั้งในประเทศและระดับนานาชาติ เป็นการสร้างกำลังใจและชื่อเสียงให้กับนักวิจัย อันจะเป็นพลังให้นักวิจัยได้ทำงานวิจัยให้มากยิ่งขึ้น

คำถาม

: ปัญหาและอุปสรรค/ข้อจำกัดในการวิจัยมีอะไรบ้าง?

รศ.ดร. สุเทพ เชาวลิต

: ปัญหาอุปสรรค/ข้อจำกัดในการวิจัยที่มีผลกระทบต่อความก้าวหน้าและการพัฒนาการวิจัยในประเทศไทยในปัจจุบันมีหลายประการ เช่น

๑. ด้านเงินทุนการวิจัย การสนับสนุนเงินทุนในการทำวิจัยยังมีน้อยมากทั้งในระดับรัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้นักวิจัยที่ต้องการทำวิจัยไม่มีเงินทุนในการทำวิจัยทั้ง ๆ ที่มีความสามารถและมีความต้องการทำงานวิจัย

๒. ด้านกฎระเบียบในการขอรับทุน จะพบว่าการสนับสนุนเงินทุนในการทำวิจัยนั้นยังมีข้อจำกัดอยู่ในวงจำกัด มีเงื่อนไขมากจนทำให้เป็นอุปสรรคในการขอรับเงินทุนการวิจัยอย่างกว้างขวาง และการอนุมัติเงินทุนการวิจัยก็มักจะอนุมัติให้กับโครงการที่มีนักวิจัยที่มีชื่อเสียง

๓. ด้านระบบราชการที่ยังมีขั้นตอนมาก การดำเนินการที่ล่าช้ามาก ขาดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างส่วนงานที่เกี่ยวข้องกัน ขาดการทำงานที่เป็นองค์รวม เป็นระบบที่เน้นวิธีการปฏิบัติมากกว่า การเน้นที่ผลสัมฤทธิ์

๔. ด้านความรู้ ความเข้าใจในการวิจัย จะเห็นว่าผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ยังขาดความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของงานวิจัยที่จะนำไปใช้ประโยชน์ จึงทำให้งานวิจัยทำเสร็จแล้วไม่ค่อยได้ใช้ประโยชน์ในการบริหาร การพัฒนาหน่วยงานและประเทศอย่างแท้จริง การบริหารหรือการตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ จึงเป็นไปตามประสบการณ์ของผู้บริหารหรือนักการเมือง และมีผลกระทบไปถึงการให้ความสำคัญในการทำงานวิจัย การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยด้วย

คำถาม

: แนวโน้ม/ทิศทางการพัฒนาทางการวิจัยของประเทศไทยควรเป็นอย่างไรในอนาคต?

รศ.ดร. สุเทพ เชาวลิต

: แนวโน้มและการกำหนดทิศทางการวิจัยของประเทศไทยควรเป็นไปและพัฒนาไปในทิศทางต่อไปนี้

LIART

๑. ควรกำหนดทิศทางประเด็นการวิจัยในทุกสาขาให้สอดคล้องกับทิศทางหรือวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ
๒. ควรสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ ให้มากขึ้นเพื่อเป็นการเพิ่มจำนวนนักวิจัยให้มีจำนวนมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการในการทำงานวิจัย
๓. ควรสนับสนุนเงินทุนให้แก่ักวิจัยมือใหม่ให้มากขึ้นเพื่อเป็นการเพิ่มและพัฒนาทักษะให้เป็นนักวิจัยมืออาชีพ
๔. ควรสร้างเครือข่ายการวิจัยทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

*****

รอบรู้นอกสภา

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

โดย จันทมร สีหาบุญลี

เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๒ ที่ผ่านมา ได้มีโอกาสเข้าร่วมงานนิทรรศการ การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ ๒๕๕๒ ของสำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และเข้ารับฟังการสัมมนาในหัวข้อเรื่อง “การสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำเชิงพื้นที่” ซึ่งมีนักวิจัยที่ทำการศึกษาวิจัยในหัวข้อเรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๓ หัวเรื่อง คือ การสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำเชิงพื้นที่ วิจัยโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และคณะ ความสำคัญของการสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ วิจัยโดย อาจารย์วิชัย พงษ์โหมต และคณะ และรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ แบบมีส่วนร่วมบทเรียนจากลุ่มน้ำบางปะกง ปราชินบุรี วิจัยโดย อาจารย์จำรุณ สวยดี และคณะจากการรับฟังการสัมมนาดังกล่าวพบว่า

ทรัพยากรน้ำ ถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีคุณค่ายิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และหมู่สัตว์ ทั้งปวง ดังพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชพระราชนานไว้ว่า “น้ำคือชีวิต” ด้วยความตระหนักว่าน้ำคือชีวิตนี้ รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ก่อตั้งกรมทรัพยากรน้ำขึ้น เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๕ ภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การพัฒนาและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศเป็นเอกภาพไปในทิศทางเดียวกัน โดยการกำกับดูแลของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) และกรมทรัพยากรน้ำ ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ เพื่อให้การดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนภายใต้หลักสำคัญที่ว่า น้ำคือชีวิต เป็นภารกิจของทุกคน

LI RT

ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ กรมทรัพยากรน้ำจึงสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยใน ๓ หัวข้อเรื่อง สรุปเนื้อหา ดังนี้

๑. กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย

๑.๑ การรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลในพื้นที่เพื่อทราบถึงสถานการณ์ที่กำลังเป็นอยู่ในปัจจุบัน และความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น อันอาจจะสร้างผลกระทบทั้งในด้านบวกและลบในพื้นที่ได้

๑.๒ การค้นหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาผลกระทบร่วมกันของทุกภาคส่วนในพื้นที่ โดยการรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และให้ชุมชนที่กำลังเกิดปัญหาเหล่านี้ร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในระดับที่ชุมชนเองสามารถจัดการได้ หากปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเกินกว่าความสามารถที่ชุมชนจะแก้ไขปัญหาได้ ก็จะนำปัญหานั้นเสนอต่อผู้มีอำนาจบริหารจัดการแก้ไขตามลำดับ

๑.๓ การจัดกิจกรรมตัวอย่างใน ๒ ลักษณะ คือ กิจกรรมพัฒนาศึกษาชุมชนด้วยการสร้างกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมา เพื่อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม อันจะเป็นการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในด้านความสามัคคี ความเป็นเอกภาพ และระบบพึ่งพาอาศัยกันและกัน อีกลักษณะหนึ่ง คือ กิจกรรมการสร้างกลไกการทำงานร่วมกัน เช่น กิจกรรมการซ่อมแซมสถานที่สาธารณะประโยชน์ กิจกรรมการขุดลอกคูคลองด้วยแรงงานในชุมชน กิจกรรมล่อกรือผักตบชวา เป็นต้น

๑.๔ การสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน โดยอาศัยผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ผลการสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่ และในขั้นตอนสุดท้ายนำเสนอปัญหาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ กลไกการสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำเชิงพื้นที่ ดำเนินการโดยการสร้างเครือข่ายการทำงาน การพัฒนาประสิทธิภาพและขยายเครือข่ายการทำงาน และการสนับสนุนการทำงานของเครือข่ายให้ครอบคลุมพื้นที่

๒. ความสำคัญของการสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ

๒.๑ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำมีผลดีดังนี้

๒.๑.๑ เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ

๒.๑.๒ สามารถปฏิบัติงานได้เร็วทันต่อสถานการณ์

๒.๑.๓ คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วยความสมัครใจ

๒.๑.๔ สามารถแก้ไขปัญหาได้จริง และตรงกับเป้าหมาย

๒.๑.๕ ใช้ทุนทางสังคมในการพัฒนา

๒.๑.๖ สร้างกลุ่มกดดันจนนำไปสู่การเกิดนโยบาย

- ๒.๑.๗ ช่วยเหลือราชการในภาวะที่รัฐขาดแคลนกำลังคนในการดูแลพื้นที่
- ๒.๒ กิจกรรมการสนับสนุนการมีส่วนร่วมระดับพื้นที่
  - ๒.๒.๑ ให้ความรู้ความเข้าใจถึงปัญหาและผลกระทบที่บั่นทอนคุณภาพสิ่งแวดล้อม
  - ๒.๒.๒ กิจกรรมการสร้างตัวชี้วัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมในภาคประชาชน
  - ๒.๒.๓ การติดตาม (Monitoring) ป้อนข้อมูลเข้าระบบติดตามประเมินผลโดยภาคประชาชน
  - ๒.๒.๔ การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม
  - ๒.๒.๕ จัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น ปลูกป่า ศูนย์สาธิตเกษตรอินทรีย์ และกิจกรรมลดการปล่อยของเสียจากชุมชนลงสู่แหล่งน้ำ

๓. รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบมีส่วนร่วม บทเรียนจากกลุ่มน้ำบางปะกง จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมแห่งนี้ มีการจัดระบบความสัมพันธ์ใหม่ที่เริ่มต้นจากการสร้างความเข้าใจ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ร่วมกันคิดร่วมกันทำ ทุกคนในชุมชนมีความเท่าเทียมกัน กระทั่งนำไปสู่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างตำบลใกล้เคียง ทำให้เกิดเวทีของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีการพูดคุยและการประชุมหารือร่วมกัน นอกจากนี้รูปแบบของการพัฒนาการมีส่วนร่วมนี้ ทำให้เกิดการริเริ่มกิจกรรมใหม่ ๆ ในชุมชนเกิดพลังความรู้และแนวคิดต่าง ๆ มากมาย มีนักพัฒนาชุมชนรุ่นใหม่เกิดขึ้น การพึ่งพาภายนอกลดน้อยลง ขจัดความคิดเห็นที่แตกต่างกันมีการฟื้นฟูชุมชนและทรัพยากรน้ำด้วยความรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และเกิดเป็นพลังภาคีพัฒนาร่วมกับพื้นที่ใกล้เคียง

จากข้อสรุปการศึกษาวิจัยข้างต้น การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ จึงเป็นนโยบายสำคัญของประเทศในระดับต้น ๆ ดังนั้น การบริหารจัดการน้ำ จึงมีขอบเขตหรือภาระหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน หรือชุมชนในพื้นที่โดยลำพัง หากแต่การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำนั้นจำเป็นต้องดำเนินการบริหารจัดการให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เป็นองคาพยพของสังคม โดยเฉพาะพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำร่วมกันการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำนั้น จะใช้วิธีการหรือดำเนินการในรูปแบบวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ก็คือ การให้ชุมชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม เพราะชุมชนเป็นผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากทรัพยากรน้ำนั้นโดยตรง อีกทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในลักษณะนี้จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อันจะส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชนพื้นที่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ การสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำเชิงพื้นที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ ๒๕๕๒ Thailand Research Expo ๒๐๐๙ วันที่ ๒๖ สิงหาคม - ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ ณ ศูนย์ประชุมบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

ปิดท้ายวิจัย

วันออกพรรษา

ปิดท้ายเอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนาฉบับเดือนตุลาคมนี้ด้วย “วันออกพรรษา” ซึ่งเป็นวันที่มีความสำคัญทางพุทธศาสนาวันหนึ่งของประเทศไทย วันออกพรรษา (ออกปฐมพรรษา) จะตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ (ประมาณเดือนตุลาคม) หลังวันเข้าพรรษา ๓ เดือน ตามปฏิทินจันทรคติไทย

การออกพรรษา ถือเป็นข้อปฏิบัติตามพระวินัยสำหรับพระสงฆ์โดยเฉพาะ เรียกว่า “ปวารณา” ที่ถูกกำหนดโดยพระวินัยบัญญัติ ให้โอกาสแก่พระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ร่วมกันตลอดไตรมาสสามารถกล่าวตักเตือน และชี้ข้อบกพร่องแก่กันและกันได้โดยเสมอภาคด้วยจิตที่ปรารถนาดีต่อกัน เพื่อสามารถให้พระสงฆ์ที่ถูกตักเตือนมีโอกาสรับรู้ข้อบกพร่องของตนและสามารถนำข้อบกพร่องไปแก้ไขปรับปรุงตัวให้ดียิ่งขึ้น

เมื่อถึงวันออกพรรษา พุทธศาสนิกชนถือเป็นโอกาสอันดีที่จะเข้าวัดเพื่อบำเพ็ญกุศลแก่พระสงฆ์ที่ตั้งใจจำพรรษา และตั้งใจปฏิบัติธรรมมาตลอดจนครบไตรมาสพรรษากาลในวันนี้ และวันถัดจากวันออกพรรษา ๑ วัน (แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑) พุทธศาสนิกชนในประเทศไทยยังนิยมไปทำบุญตักบาตรครั้งใหญ่ เรียกว่า ตักบาตรเทโว หรือตักบาตรเทโวโรหณะ เพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์สำคัญในพุทธประวัติที่กล่าวกันว่า ในวันถัดจากวันออกพรรษาหนึ่งวัน พระพุทธเจ้าได้เสด็จลงมาจากเทวโลกกลับจากการโปรดพระพุทธมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ในพรรษาที่ ๗ เพื่อลงมายังเมืองสังกัสสนคร พร้อมกับทรงแสดงโลกวิรูณปาฏิหาริย์เปิดโลกทั้งสามทำให้โลกมนุษย์ สวรรค์ และนรก สามารถมองเห็นกันได้

การประกอบพิธีทางศาสนาในวันออกพรรษา พุทธศาสนิกชนถือเป็นโอกาสอันดีที่จะเข้าวัดเพื่อบำเพ็ญกุศลแก่พระสงฆ์ และยังนิยมร่วมกันทอดกฐินในระยะเวลา ๑ เดือน หลังจากออกพรรษานอกจากนั้น ในแต่ละท้องถิ่นยังมีประเพณีอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เช่น ประเพณีเทศน์มหาชาติ พิธีชักพระทางบก พิธีชักพระทางน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการทำบุญตักบาตร จัดดอกไม้ ธูป เทียน ไปบูชาพระที่วัด และ

LI RT

ฟังพระธรรมเทศนา สิ่งของที่ชาวพุทธนิยมนำไปใส่บาตรในวันนี้ก็คือ ข้าวต้มมัดได้ และข้าวต้มลูกโยน และ การร่วมกุศล “ตักบาตรเทโว” ในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑

กิจกรรมต่าง ๆ ที่ควรปฏิบัติในวันออกพรรษา

๑. ทำบุญตักบาตร อุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติผู้ล่วงลับ

๒. ไปวัดเพื่อปฏิบัติธรรม ฟังพระธรรมเทศนา

๓. ร่วมกุศลกรรม “ตักบาตรเทโว”

๔. ตามสถานที่ราชการ สถานศึกษา และที่วัด ควรมีการจัดนิทรรศการ การบรรยาย หรือ บรรยายธรรม เกี่ยวกับวันออกพรรษา เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน และผู้สนใจทั่วไป

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำพิธีวันออกพรรษา มีดังนี้

๑. เดือนสติให้ระลึกว่าเวลาที่ผ่านพ้นไปอีกพรรษาหนึ่งได้คร่ำชีวิตมนุษย์ ดังนั้นควรดำรงตน อยู่ในความไม่ประมาทและหันมาสร้างกุศล

๒. การทำบุญออกพรรษาจะเปิดโอกาสให้ผู้อื่นชำระความผิดของตนได้ คือ หลีกปวารณา ปกติคนเราคบกันนาน ๆ ก็จะมีนิสัยที่แท้จริงออกมา อาจจะไม่ดีนักแต่ตนเองรู้ตัวแล้วมองไม่เห็น แต่ผู้ อยู่ข้าง ๆ มองเห็นแต่ไม่กล้าเตือน ดังนั้น ตนเองต้องปวารณาตัวให้ผู้อื่นชี้แนะได้ ความสัมพันธ์ก็จะดีขึ้น และยั่งยืน

๓. ทำให้รู้ถึงการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการเปิดใจซึ่งกันและกัน โดยไม่มีเล่ห์เหลี่ยมลับลมคมในใด ๆ ต่อกันในการคบหาหรืออยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

จากที่กล่าวมาข้างต้น วันออกพรรษาจึงเป็นวันสำคัญอีกวันหนึ่งที่ทำให้เราน้อมรำลึกถึงคุณ ความดีในตัวเราที่ได้กระทำมาและเมื่อพบสิ่งที่ไม่ดี หรืออยากเปลี่ยนแปลงตัวเอง วันออกพรรษาก็น่าจะ เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม สำหรับการย้อนมองดูตัวเองว่าได้ทำสิ่งใดผิดพลาดไว้บ้างหรือเปล่า เพื่อจะได้ ปรับปรุงแก้ไขและไม่ทำผิดในเรื่องเดิมอีก

กองบรรณาธิการ

